Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT

פרייז 15 גראשען

היינט 8 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 275 | Łódź, Poniedziałek, 1 grudnia 1930 r. | אכטער יאהרגאנג | לאדז, מאנטאג י״א כסלו תרצ״א | № 275

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

געגען העכערן דאס דירה־געלד

ווערט ארגאניזירט א פראטעסט־אקציע אין גאנצען לאנד

וו א ר ש א, 30 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) פון גאנצען לאנד קומען אן ידיעות, אז די לאקאטארען־פעראיינען, האנדווערקער, קליינהענדלער און סוחרים־ארגאניזאציעס ארגאניזירען א גרויסע פראטעסט־אקציע געגען דעם געפלאנטען פראיעקט פון העכערען דאס דירה געלד. אין די מעמאריאלען וואס ווערען אויסגעארבייט כדי איבערצוגעבען זיי דער רעגירונג ווערט אנגעוויזען, אז דאס פערווירקליכען דעם פראיעקט קען ברענגען קלאגעדיגע פאלגען און נאך מעהר פערשארפען דעם איצטיגען ווירטשאפטליכען קריזיס, אפילו א טייל הויז בעזיצער זענען געגען דעם פראיעקט, ווייל זיי האלטען איהם פאר נישט דורכפיהרבאר.

קיין מינדערהייטס־דעפארטאמענט ווערט נישט געשאפען

וו א ר ש א, 30 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) אין א טייל היגע צייטונגען האט זיך בעוויזען א ידיעה, אז ביי דער נייער רעגירונג פון פולק. סלאוועק זאל געשאפען ווערען א ספעציעלער אינטערעסאנטס־סעקרעטאריאט פאר מינדערהייטס־ענינים און מ׳האט אפילו אנגעגעבען די נעמען פון די כלומרשטע קאנדידאטען אויפ׳ן דאזיגען אמט. ווי אייער קארעספאנדענט דערוואוסט זיך איז די דאזיגע ידיעה אויסגעזויגען פון פינגער און איז נעבוירען געווארען אין דער פאנטאזיע פון א רעפארטער.

מארשאל פילסודסקי פאהרט אין אורלויב קיין אויסלאנד

וו א ר ש א, 30 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) ווי אייער קארעספאנדענט דערוואוסט זיך ווערט מארשאל פילסודסקי שוין די טעג אוועקפאהרען אין אורלויב אויף 6 חדשים צייט. ווי מען שמועסט, זאל דער מארשאל אוועקפאהרען נאך פאר דער ערעפנונג פון דער סיים־סעסיע. דעם אורלויב וועט דער מארשאל פערברענגען אין איטאליען אדער אויף דער פראנצויזישער ריוויערע. ווי מ׳גיט איבער, זאל דער מארשאל פילסודסקי שוין האבען צוגעגרייט אנ׳אויסלענדישען פאס מיט וויזעס פון איטאליענישען און פראנצויזישען קאנסול. אין זיין רייזע קיין אויסלאנד וועט דעם מארשאל פילסודסקי בעגלייטען פולקאווניק בעק, וועלכער וועט באלד צוריקקומען קיין פוילען.

רעגירונגס־קאמיסאר אין דער ווארשאווער קהלה?

וו א ר ש א, 30 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) ס׳האבען זיך פערשפרייט קלאנגען, אז אין א חודש ארום זאל פונאנדערגעלאזט ווערען די ווארשאווער קהלה פערוואלטונג און ס׳זאל בעשטימט ווערען א רעגירונגס־קאמיסאר.

די נייע וואהלען זאלען שוין אדורכגעפיהרט ווערען לויט דעם נייעם וואהל־סטאטוט צו די קהלות, אינם דאזיגען וואהל־געזעץ איז פאראן א פונקט, אז לויט וועלכען גישט רעליגיעזע יודען וועלען נישט האבען קיין פאסיווען און קיין אקטיווען וואהל־רעכט.

שלום אש־פייערונגען אין וויען

וו י ע ן, 30 (י. ט. א. טעלעגראפיש) דער „פען״־קלוב האט דא ארגאניזירט א גרויסע שלום אש־פייערונג — צו זיין 50־יאהריגען יובילעאום.

ס׳איז איינגעארדענט געווארען א גרויסע אקאדעמיע און א באנקעט, צו וועלכע עס זענען געקומען פערטרעטער פון דער גאנצער היגער קינסטלערישער, ליטעראַרישער און וויסענשאפטליכער וועלט, ווי אויך פערטרעטער פון דיפלאמאטישען קארפוס.

דער בעריהמטער דיכטער פראנץ ווערפעל האט געהאלטען א גרויסע רעדען וועגען דעם יובילאר.

יודישע שולען אין שוועדען בעפרייט פון שרייבען שבת

מ א ל ו ע, (יט״א) א דאנק די בעמיהונגען פון מיטגליד פון צענטראל־קאמיטעט פון וועלט־פערבאנד „שומרי־שבת״ ראבינער וואהלשטיין איז געלונגען אויסצופועל׳ן א פעראָרדנונג, לויט וועלכער די יודישע גימנאזיע־שילער אין שוועדען זענען בעפרייט געווארען פון שרייבען שבת און יו״ט.

א וואהל־דיסקוסיע וועגען „ווייס־בוך״

ל א נ ד א ן, 30 (יט״א טעלעגראפיש) אויף א פארוואהל־פערזאמלונג אין ווייטשעפעל האט דער ליבעראלער קאנדידאט דערקלערט, אז ער האט ארויסגערופען דעם קאנדידאט פון דער לייבאר־פארטיי אויף אנ׳עפענטליכער דיסקוסיע וועגען דעם „ווייס־בוך״.

די דיסקוסיע וועט פארקומען נאך פאר די וואהלען.

מאקדאנאלד׳ס אויפרוף צו די יודען

איז צוזאמענהאנג מיט די וואהלען אין ווייטשעפעל

ל א נ ד א ן, (י. ט. א. טעלעגראפיש) אינם וואהל־קאמף ארום דעם קאנדידאט פון ווייטשעפעל האט זיך אויך אנגאזשירט דער פרעמיער מאקדאנאלד, וועלכער האט פערעפענטליכט אנ׳אויפרוף, און דארט זאגט זיך צ. א. אז מענשען וועלען געוויס פארשטעלען די כוונות פון דער רעגירונג לגבי דעם אויספיהרונג פון מאנדאט. די דעבאטע אין פארלאמענט ווייזט אבער, ווי גרונדלאז עס איז דער אנגריף פון די ליבעראלען און די קאנסערוואטיסטען נעגען דער א״י־פאליטיק פון דער רעגירונג. מיר זענען ענטשלאסען אויסצופיהרען דעם מאנדאט געוויסענהאפט אין הסכם מיט דער אינטערפרעטאציע פון „ווייס־בוך״ פון יאהר 1922.

ווי ווייט מיר זענען פון דער שטרעבונג אפצושטעלען די אימיגראציע אין א״י און אויך די יודישע קאלאניזאציע דארט, קאן מען זעהן דערפון, וואס מיר בעארבייטען א גרויסען פלאן פון א יודיש־אראבישער קאלאניזאציע, צו וועלכען צוועק מיר בעמיהען זיך צו בעקומען א הלוואה פון צוויי און א האלב מיליאן פונט.

מיר שטעהען אויך אין אונטערהאנדלונגען מיט דער יודישער אגענץ.

צום סוף פרעגט אויך מאקדאנאלד: צי האבען אויך אנדערע רעגירונגען אזוי פיל געטאן, און ער פערזיכערט, אז די איצטיגע רעגירונג האט פיל סימפאטיעס פאר׳ן יודישען ישוב אין א״י.

לארד טשענסעלאר זאל פערלאזען זיין אמט

ל א נ ד א ן, 30 (יט״א טעלעגראפיש) „דזשואיש קראניקל״ איז מודיע פון א זיכערער קוועלע, אז אויפ׳ן ארט פון לארד טשענסעלאר זאל בעשטימט ווערען אנ׳אנדערער הויך־קאמיסאר.

צוליב דעם, וואס טשענסעלאר איז א בעוואוסטער גענגער פון יודישען ישוב און טראגט אויך טיילווייז די שולד פאר פאספילדס „ווייס־בוך״ ווערט בעטראכט די ענדערונג אויפ׳ן אמט פון הויך־קאמיסאר — אויך אלס ענדערונג פון דער א״י־פאליטיק פון דער רעגירונג.

מאניפעסט פון דעם ציוניסטישען עקזעקוטיוו צום קומענדען קאנגרעס

ל א נ ד א ן, 30. (יט״א טעלעגראפיש) דער ציוניסטישער עקזעקוטיוו האט פערעפענטליכט א מאניפעסט צו די ציוניסטען פון דער גאנצער וועלט וועגען דעם פארשטעהענדען ציוניסטישען קאנגרעס.

אין דעם מאניפעסט ווערט געזאגט, אז זייט די באלפור־דעקלאראציע, זייט עס זענען געעפענט געווארען די טויערן פון דער יודישער נאציאנאלער היים אין א״י, האט נאך קיין שום קאנגרעס נישט געהאט אזעלכע וויכטיגע אויפגאבען, ווי דער איצטיגער קאנגרעס וועט האבען.

דאס יודישע פאלק דארף געבען אנ׳ענטפער פון דער קאנגרעס־טריבונע און לאזען הערען זיין שטים. דער קאנגרעס וועט בעווייזען, אז די ציוניסטישע אידעען זענען שטארקער פון צייטווייליגע שטערונגען. מיר רופען דעם יודישען ישוב, וואס בויט אויף דאס לאנד, מיר רופען אויך די חלוצים, און אלע יודען, וואס ווענדען זייערע בליקען צום מזרח, אז זיי זאלען שטיצען דעם קאנגרעס.

קאמוניקאט וועגען דער קאנפערענץ מיט דער ענגל. רעגירונג

ל א נ ד א ן, 30. (יט״א טעלעגראפיש) די יודישע אגענץ האט צוגעשיקט צו דער י.ט.א. א קאמוניקאט, אין וועלכען ס׳ווערט דערקלערט, אז די אגענץ האט נישט געבעטען אפצולעגען די קאנפערענץ מיט דער רעגירונג.

די מאס פון פארטשריט דערגרייכט דורך דער דיסקוסיע ווערט בעשטימט דורך דער לאגע גופא.

אזוי־ארום ווערען אפגעלייקענט די קלאנגען פון „דזשואיש קראניקל״, אז פראפ. ווייצמאן האט זיך געווענדעט צו דער רעגירונג וועגען אפלייגען די אונטערהאנדלונגען.

מאשין־מצות

ווערט געבאקען אלע טאג פרישע און דינע ווי אויך מצה־מעהל, אייער־פערפעל און סובארקעס לויט קארלסבאדער סיסטעם

מיר עמפפעהלען צו יעדער צייט אונזער גוט־בעקאנטע און פרישע געבעקסען פון אונזער איבעראל בעוואוסטער צוקערביע

ג. ווייינבערג

38 פיעטריקאווער 38

:-: טעל 143-82 :-:

Lekarz-dentysta

Stanisław Gelberg

זאוואדזקא 14, טעל. 08-53

נעמט אן פון 10—2 בייטאג און פון 6—7 אוונט

בעקאנטמאכונג.

דערמיט מאכען מיר בעקאנט דעם ג. פובליקום, אז דער גוט־בעקאנטער

כשר׳ער רעסטאראן!

5 קאמיענא 5

גיט ארויס יעדען טאג פרישע און געשמאקהאפטע מיטאגען און אווענדברויטען צו ביליגע פרייזען. סאלידע בעדינונג!

ביטע זיך צו איבערצייגען!

מיט אכטונג ס. בידערמאן

אינהאבער פון כשר׳ען רעסטאראן

5 קאמיענא 5, אויפ׳ן הויף.

מצה־מאשינען

ס׳זענען דא געלעגנהייטליך צו פערקויפען

2 מצה־מאשינען

זעהר פריינווירדיג.

צו ערפאהרען ביי מ. יעלען, פיעטריקאווער 24.

Uczenica VII-ej klasy

udziela lekcyj, tanio.
Może być za objady.
Dowiedzieć się:
KAUFMAN, Narutowicza 25, poprz. of., I p.

לעכער

ווערען אויסגענעהט ביי

נארדמאן ציגעלגאס 29

אכטונג!

מיר אונטערשריבענע בעטען די אלע קלעגען פון די מצה־מאשינען, צו קומען אין משך פון 2 וואכען, ד. ה. ביז דעם 15/XII 1930 אין בעקער־צעך, כדי צו ערלעדיגען די פראגע וועגען די מצה־מאשינען.

ווער עס וועט נישט קומען ביז׳ן אויבענדערמאהנטען טערמין, פערלירט דאס רעכט.

מיט אכטונג

ב. שקלארזש, מ. יעלען, ע. זעליגמאן.

9763

קיין שום גרונד צו ענדערן די פרינציפען

מעמאריאל פון דער יודישער אגענץ פאלעמיזירט מיט דעם „ווייס-בוך“

לאָנדאָן, (יט"א) דער מעמאָריאַל פון דער יודישער אַגענץ, וואָס איז רעדאַגירט געוואָרען דורך ה' לעאָנאַרד שטיין אַלס ענטפער אויפ'ן לעצטען „ווייס-בוך“ פון דער ענגלישער רעגירונג ווידמעט מעהר ווי אַ העלפט פון די 89 דרוק-זייטען אַנ'אויספיהרליכער פאָלעמיק מיט'ן „פאַספילדס-ווייס-בוך“ וועגען די אימיגראַציע און אַגראַר-פּראָבלעמען אין ארץ-ישראל.

פון אנאליז פון אַרטיקעל 6 פון ארץ-ישראל מאַנדאַט — ווערט געזאָגט אין מעמאָריאַל — איז קלאָר, אַז די מאַנדאַט-מאַכט האָט בשום אופן נישט קיין רעכט צו מאַכען שטערונגען דער יודישער אימיגראַציע און קאָלאָניזאַציע מיט'ן צוועק צו פערבעסערן די לאַגע פון די אַראַבער. אַלץ, וואָס די אַראַבער קענען פאָדערן אויפ'ן סמך פון אַרט. 6 פון מאַנדאַט, איז, אַז זייער לאַגע זאָל נישט פערערגערט ווערען.

דאָס „ווייס בוך“ געהט פיל ווייטער

און פאָרמולירט דעם פרינציפּ, אַז די אַראַבער, וועלכע בעזיצען איצט נישט קיין ערד אָדער האָבען צו ווינציג ערד דאַרפען בעזאָרגט ווערען לויט זייערע בעדערפעלנישען, די אַראַבישע אַרבייטער דאַרפען נישט נאָר בעשיצט ווערען געגען פערלוסט פון דער איצטיגער בעשעפטיגונג, נאָר זיי ווערען אויך גענומען אין דער ערשטער רייהע אין אַכט ביי פערזאָרגען מיט נייער בעשעפטיגונג. דער אַרט. 6 פון מאַנדאַט קען אין קיין פאַל נישט אינטערפּרעטירט ווערען אין דעם זין, אַז ער זאָל שאַפען אַ גרונד פאַר אָפּשטעלען אָדער בעגרענעצען די יודישע איינוואַנדערונג, ווייל דער אַראַבישער טייל פון דער בעפעלקערונג האָט נישט בעקומען קיין שום גאַראַנטיע אויף ערד אָדער בעשעפטיגונג.

עס איז נישט שווער צו פערפילפאַכען די בעווייזען, אַז די יודישע אויפבוי-אַרבייט אין ארץ-ישראל האָט

געבראַכט פיל נוצען דעם גאַנצען לאַנד

דאָס איז שוין פילמאָל בעשטעטיגט געוואָרען דורך פערשידענע אויטאָריטעטען און דורך דער מאַנדאַט-קאָמיסיע. די יודען זענען נישט מחויב צו בערעכטיגען זייער אַנוועזענהייט אין א"י דורך בעווייזען פון דער נוצליכקייט פאַר אַראַבער. זיי זענען בערעכטיגט צו פאָדערן פון דער רעגירונג אַנ'אַקטיווע אונטערשטיצונג פון דער יודישער איינוואַנדערונג און קאָלאָניזאַציע, אויף וויפיל די „רעכט“ פון דער אַראַבישער טייל פון דער בעפעלקערונג ווערען ניט פערגוואַלדיגט און זייער לאַגע פערערגערט זיך נישט.

בעת דער מאַנדאַט איז בעשטימט געוואָרען, האָט די רעגירונג גאַנץ גענוי געוואוסט וועגען דער עקזיסטענץ פון יודישען נאַציאָנאַל-פאָנד און וועגען דעם פאַקט, אַז דאָס איז

די ערד-איינקויף-אינסטיטוציע

פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע. דער אויטאָר פון דער אָפיציעלער אויסגאַבע „נאָוואָל אינטעליזשענס מאַנועל“ (יאַנואַר 1919) שרייבט, שילדערענדיג די יודישע קאָלאָניעס: סירישע דאָרפסלייט (פעלאַכען) זענען מיט קליינע אויסנאַמען די איינציגע טאָג-אַרבייטער אין די יודישע קאָלאָניעס. די בילדונג פון אַ יודישער אַרבייטער בעפעלקערונג איז איינע פון די בעסטע גאַראַנטיעס פאַר אַ נאָרמאַלער ענטוויקלונג פון די קאָלאָניעס אין דער צוקונפט“.

נאָך אַנ'אויספיהרליכען קריטישען אַנאַליז פון די פעסטשטעלונגען פון „ווייס בוך“ און פון סימפּסאָן-בעריכט וועגען די אַגראַר-פּראָבלעמען און קאָלאָניזאַציע-מעגליכקייטען אין ארץ-ישראל ווערט אין אַגענץ-מעמאָריאַל געזאָגט: עס איז נאָך אוממעגליך פאַר דער יודישער אַגענץ צו פאָרמולירען איהר ענדגילטיגע מיינונג וועגען דער אָנגעקינדיגטער סכעמע פון לאַנדווירטשאַפטליכער ענטוויקלונג, וועמענס איינצעלהייטען זענען אַזוי געוואַגט און די פּראַקטישקייט אַזוי צווייפעלהאַפט. די ענטוויקלונג פון ארץ-ישראל מיט'ן צוועק צו שטיצען די קאָמפּאַקטע ערד-זידלונג און אינטענסיווע לאַנדווירטשאַפט איז לויט'ן אַרט. 11 פון מאַנדאַט איינע פון די הויפּט-פליכטען פון דער מאַנדאַט-מאַכט. אויב נאָך אַזאַ לאַנגער בעטראַכטונג איבער דער בעדייטונג פון דעם אַרטיקעל פון מאַנדאַט לעגט איצט די רעגירונג פון זיין מאַיעסטעט פאָר שריט, כדי איהם צו פערווירקליכען אין דעם גייסט, ווי ער איז געשריבען געוואָרען, קען די יודישע אַגענץ בלויז בעגריסען אַזאַ בעשלוס. נעמענדיג אין אַכט אָבער דעם טאָן, אין וועלכען די פאָרשלאַגען ווערען געמאַכט און אין וועלכען קאָנטעקסט זיי זענען ערשינען, איז די יודישע אַגענץ

בערעכטיגט צו פאָדערן אַ גאַראַנטיע

אַז די סכעמע וועט דורכגעפיהרט ווערען אין גייסט פון פערלייכטערן אַ קאָמפּאַקטע יודישע קאָלאָניזאַציע“ און וועט נישט קענען דינען אַלס פּרעטעקסט צו שטערען די דאָזיגע קאָלאָניזאַציע.

ווייטער געהט איבער דער מעמאָריאַל צו אַ גענויעם אַנאַליז פון 26-טען פּאַראַגראַף פון „ווייס בוך“, וואָס איז געווידמעט דער יודישער אימיגראַציע און די אַרבייטסלאָזיגקייט-פּראָבלעמען אין ארץ-ישראל. ציטירענדיג א רייהע שטעלען פון סימפּסאָן-בעריכט און אויך אַנדערע אויטאָריטאַטיווע קוועלען, קומט דער אויטאָר פונ'ם מעמאָריאַל פון דער יודישער אַגענץ צום אויספיהר, אַז עס קאָן קיין רייד נישט זיין וועגען אַ קאָנקורענץ צווישען אַראַבישע און יודישע אַרבייטער, וואָס זענען בעשעפטיגט אין דער אינדוסטריע, לאַנדווירטשאַפט, טראַנספּאָרט, אָדער בוי-אַרבייטען. די צאָהל יודען, וואָס זענען בעשעפטיגט אין נישט יודישע פּריוואַטע אונטערנעמונגען איז גאַנץ אונבעדייטענד. אויך די צאָהל יודען, וואָס זענען בעשעפטיגט ביי עפענטליכע אַרבייטען איז פערהעלטניסמעסיג זעהר קליין. לויט ד יציפערען, וואָס זענען זאָרגפעליג צונויפגעזאַמעלט געוואָרען דורך דער יודישער אַגענץ, האָבען די הוצאות אויף עפענטליכע אַרבייטען אין די יאָהרען 1928—1920 בעטראָפען סך הכל 2,534,825 פונט, דערפון זענען דורך יודען אויסגעפיהרט געוואָרען אַרבייטען בלויז פאַר אַ סומע פון 346,610 פונט. קיין ענדגילטיגע ציפערן פאַר'ן יאָהר 1929 זענען דערווייל נישטא. די פּראָפּאָרץ אָבער וועט אומגעפעהר זיין דיזעלבע.

דער איינציגער קאָנקרעטער אויספיהר

וואָס קען געמאַכט ווערען פון סער סימפּסאָנס בעהויפּטונגען, איז, אַז יודישע אימיגראַנטען דאַרפען נישט בעקומען בעשעפטיגונג ביי עפענטליכע אַרבייטען אַזוי לאַנג ווי עס זענען פערהאַן אַרבייטסלאָזע אַראַבער אָדער מיט אַנדערע ווערטער, דאָס בייב בעשטימען די אַרבייטער-אימיגראַציע-קוואָטא דאַרף מען נישט נעמען אין אַכט די פראַגע אויף אַרבייטער ביי עפענטליכע אַרבייטען נאָר אויף וויפיל עס איז צו יענער צייט פערהאַן אַנ'אַראַבישע אַרבייטסלאָזיגקייט. די יודישע אַרבייטער, וואָס געפינען זיך שוין אָבער אין ארץ-ישראל, דאַרפען צוגלייך מיט אַראַבער צוגעלאָזען ווערען צו די עפענטליכע אַרבייטען.

מען דאַרף נאָך נעמען אין אַכט דעם אונבעשטרייטבאַרען פאַקט, אַז די עפענטליכע אַרבייטען ווערען דורכגעפיהרט פון די הכנסות, וואָס זענען אין אַ גרויסער מאָס ענטשטאַנען אַ דאַנק דעם צופלוס פון יודישען קאַפּיטאַל. בכלל דאַרף מען נעמען אין אַכט, אַז סיי בנוגע עפענטליכע אַרבייטען, סיי בנוגע דער לאַנדווירטשאַפט און אינדוסטרי קען מען זאָגען מיט דער גאַנצער זיכערקייט, אַז די נייע אַרבייטסמעגליכקייטען, צו וועלכע די יודען רוקען אַרויס תביעות, זענען דורך זיי אַליין געשאַפען געוואָרען.

פון דעם אַלעם מוז געמאַכט ווערען דער אויספיהר, אַז עס איז נישטאַ קיין שום נויטווענדיגקייט און קיין שום בערעכטיגונג צו ענדערען די פּרינציפּען, וואָס זענען פאָרמולירט געוואָרען אין „ווייס בוך“ פון יאָהר 1922.

קאַלאָסאַלע וואַלד-אַפערע אין ווילנע

אַריינגעפיהרט אין טעות דאָס אַגראַר-מיניסטעריום

און אויסגענאַרט' אַ וואַלד, אויף הונדערטער טויזענדער זל.

די ווילנער אויספאָרשונגס-מאַכט איז איצט בעשעפטיגט מיט אַ קאָלאָסאַלער אַפערע אויף הונדערטער טויזענדער גילדענס.

די געשיכטע שטעלט זיך פאָר אַזוי:

אין דיסנער פּאָוויאַט איז פערהאַן אַ גרויסער גוט מיט אַ וואַלד, וואָס האָט געהערט צו אַ געוויסען אָסטראָאומאָוו.

בעת דער מלחמה איז אָסטראָאומאָוו ערגעץ פערשוואונדען און דער דערמאָנטער גוט מיט'ן גרויסען וואַלד זענען אַלס „פערוואָרלאָזטע פון בעלעבאַטים, צוגערעכנט געוואָרען צו די מלוכישע גימער.

מיט עטליכע יאָהר צוריק איז אָבער געקומען פון רוסלאַנד אָסטראָאומאָווס קרובה קלאָודיאַ קודלאַי, וועלכע איז אויפ'ן סמך פון דאָקומענטען, געריכטליך בעשטעטיגט געוואָרען אַלס יורשטע פון פערשוואונדענעם גוט בעזיצער.

וועגען איה"ע רעכט האָט קלאַודיאַ קודלאַי באַלד אַריינגעשריבען אין היפּאָטעק-בוך און זיך געפילט פאַר דער גאַנצער באַלעבאָסטע.

עס האָבען זיך ווידער אָנגעהויבען אַ גאַנצע סעריע מיט פּראָצעסען און דער סוף איז געווען, אַז אָסטראָאומאָווס גימער זענען צוגערעכנט געוואָרען אַלס מלוכה-אייגענטום, במילא זענען די פּראָטאָקאָלען פון פּראָי קודלאַי אין די היפּאָטעקביכער בטל געוואָרען.

פּראָי קודלאַי האָט זיך אָבער נישט געמאַכט פון דעם אַלעם וויסענדיג און זיך געווענדעט צו דער ווילנער דירעקציע פון מלוכה-וועלדער מיט אַ ביטע מען זאָל איהר צוריקגעבען עטליכע הונדערט העקטאַר וואַלד, וואָס זי האָט גע‏ירשנט פון איהר קרוב אָסטראָאומאָוו...

דער רעפערענט פון דער ווילנער דירעקציע, פון די מלוכה-וועלדער ה' לאַנגהאַמער, האָט זיך באַלד געווענדעט מיט אַנ'אָנפראַגע צום אַגראַר-מיניסטעריום, אין וועלכער ער האָט אויסגעדריקט זיין מיינונג, אַז ס'וואָלט געווען אַ יושר צוריקצוקעהרען דער יורשטע אויסער דעם וואַלד אויך דעם גוט.

דאָס מיניסטעריום נישט זייענדיג אָריענטירט אין דעם ענין און בעקומענדיג אַזאַ בריף פון דער וואַלד-דירעקציע — האָט דערויף מסכים געווען.

פּראָי קודלאַי האָט בעקומען דעם גרויסען וואַלד און אָנגעהויבען דאָרט באַלעבאַטעווען ווי פיל ס'האָט זיך נאָר געלאָזט, זי האָט גערונגען הונדערטער אַרבייטער, וועלכע פלעגען גאַנצע טעג און נעכט אויסהאַקען דעם וואַלד און דאָס האָלץ פלעגט זי גלייך אָפּזעצען און פערקויפען.

ווען כמעט דער גאַנצער וואַלד איז שוין געווען אויסגעהאַקט, האָט זיך וועגען דעם דערוואוסט דער קרייז-אַגראַר-אַמט, און די גרויסע אַפערע איז אויפגעדעקט געוואָרען.

ס'איז באַלד פערפיהרט געוואָרען שטרענגע אויספאָרשונג און עס זענען צוגעצויגען צו פעראַנטוואָרטליכקייט, דער דירעקטאָר פון דער ווילנער דירעקציע פון מלוכה-וועלדער, דער רעפערענט לאַנגהאַמער, פּראָי קודלאַי און נאָך אַ גאַנצע רייהע פערזאָנען.

די אויספאָרשונג איצט אין פולען גאַנג.

ספּאָרט-בעוועגונג

„קראַקאָוויאַ“ מייסטער פון פּוילען

(—) נעכטען זענען אין אַלע עקען פון פּוילען פאָרגעקומען די לעצטע פוסבאַל-מעטשען פון די ליגע-קלובען, דער נעכטיגער טאָג האָט שוין אַרויסגעגעבען דעם פּוילישען מייסטער אין פוסבאַל. מייסטער איז געוואָרען די קראַקאָווער „קראַקאָוויאַ“ מיט 33 פונקטען אין אַ טויערען פערהעלטניש פון 46:22.

דער נייער פּוילישער מייסטער האָט זיין לעצטען מעטש געשפּילט אין לאָדז מיט ל.ק.ס.

קראַקאָוויאַ-ל. ק. ס. 0:1 (0:1)

קראַקאָוויאַ איז געקומען קיין לאָדז אין איהר בעסטען צוזאַמענשטעל, ווייל זי האָט אונבעדינגט געוואָלט דעם מעטש געווינען, כדי זיך צו זיכערען די מייסטערשאַפט, דאַגעגען ל.ק.ס. פאַר וועלכער דער מעטש האָט נישט געהאַט קיין בעדייטונג, ווייל ווי אַזוי דער אויסגאַנג האָט נישט געזאָלט זיין, האָט ער פערנומען דאָס צעהנטע אָרט אין דער טאַבעלע, איז אַרויסגעטרעטען אין א שוואַכען צוזאַמענשטעל, ס'האָבען געשפּילט טאַדעאושעוויטש, ציל גאַלעצקי און אַנדערע. דאָס שפּילען איז געפיהרט געוואָרען זעהר שאַרף, אַזוי אַז דער ריכטער האָט אַראָפּגעשיקט פון פּלאַץ איינעם פון די שפּילער פון ל.ק.ס. דאָס איינציגע טויער פון טאָג איז געפאַלען אין דער ערשטער העלפט פון שפּילען.

מיט'ן פערענדיגען די ליגע-שפּילען איז לאָדז אויפ'ן נאָהענטסטע יאָהר געבליבען מיט איין ליגעמאַנשאַפט. ל.ט.ס.ג. איז אַראָפּגעפאַלען אין „אַ“-קלאַס.

„ווילסאַ“—„פּאָגאָן“ 0:3

קראַקאַ, 30. (טעלעפאָניש) דער מעטש צווישען „ווילסאַ“ און „פּאָגאָן“ האָט זיך פערענדיגט מיט'ן זיג פון „ווילסאַ“.

„טשאַרני“—„וואַרטאַ“ 1:3

אויך „טשאַרני“ האָט געוואונען דעם לעצטען ליגע-מעטש מיט „וואַרטאַ“ אין דער פערהעלטניש פון 1:3.

„לעגיאַ“—„רוך“ 1:7

לעגיאַ האָט זעהר גוט געשפּילט און ענטשידען געזיגט איבער'ן שלעזישען „רוך“.

ל.ק.ס. II–קאַלישער ספּאָרט-קלוב 0:1

נעכטען האָט זיך פערענדיגט די מייסטערשאַפט פון ב-קלאַס אין לאָדזער קרייז. דער לעצטער מעטש איז נעכטען געשפּילט געוואָרען צווישען ל.ק.ס. 2 און דעם קאַלישער ספּאָרט-קלוב, געזיגט האָט ל.ק.ס. און זיך געזיכערט די מייסטערשאַפט פון „ב-קלאַס“.

„ווידזעווער מאַנופאַקטור“—ווידזעוו 2:5

דער דאָזיגער מעטש איז געשפּילט געוואָרען וועגען דער מייסטערשאַפט פון „צע“-קלאַס. די „ווימאַ“ האָט דעצידירט געשלאָגען דעם געגנער מיט 2:5 „ווימאַ“ איז אַזוי אַרום מייסטער פון „צע“-קלאַס.

„קרושע-ענדער“ — „פּאָזנאַנסקי“ 2:2

דער מעטש וועגען דער מייסטערשאַפט פון די פאַבריקס-קלובען האָט זיך געענדיגט מיט אַ רעמי-רעזולטאַט.

ספּאָרט-שפּילען

אין לאָקאַל פון דייטשען גימנאַזיום איז פאָרגעקומען דער טורני פון קאָרב- און נעץ-באַל וועגען בעכער פון „טריומף“. די רעזולטאַטען זענען געווען פאָלגענדע:

פרויען נעץ-באַל

„טריומף“ — „גייער“ 7:30.
האַכצערסקי — וו.ק.ס. 15:30.

מענער קאָרב-באַל

„גייער“ — „חשמונאַי“ 20:26.
ל.ק.ס. — י.ק.פּ. 28:30.

יודיש טעאַטער „פילהאַרמאָניע“ נאַרוטאַוויטש 20

גאַסטשפּילען פון בעריהמטען אַרטיסט פון סטאַניסלאַווסקי'ס קונסט-טעאַטער אין מאָסקווע, פּיסקאַטאָר-טעאַטער אין בערלין, מאָריס שוואַרץ'ס יודיש קונסט-טעאַטער אין ניו-יאָרק

פּאָול באַראַטאָוו

ריזען-ערפאָלג! הונדערטער מענשען זענען אַוועק פון קאַסע אָהן בילעטען!

היינט, מאָנטאַג, דעם 1 דעצעמבער, 9 אין אָוונד פּרעמיערע!
פּאָפּולערע פּרייזען פון 80 גראָשען אָן

„הינקעמאַן“

טראַגעדיע אין 4 אַקטען פון ערנסט טאָללער. הויפּטראָל „הינקעמאַן“ פּאָול באַראַטאָוו

מאָרגען, דינסטאַג, דעם 2-טען דעצעמבער, 9 אַ זייגער אין אָוונד

דער פאָטער

דראַמע אין 3 אַקטען פון א. סטרינדבערג.
הויפּט-ראָל „ריטמייסטער אַדאָלף“—
פּאָול באַראַטאָוו.

עס נעהמען אַנטייל פרויען: מ. ראָזען, ד. האַלפּערן, ש. פלאָם, י. פלאָם, ס. פּאָזנאַנסקאַ. מענער: מ. אייזענבערג, ח. בראַקאַרזש, י. גרינהויז, מ. גורוויטש, י. ווייסבערג, מ. מאַקסימאָוו, מ. פּאָזנאַנסקי, א. קורץ, ה. פלוים. סופלאָר מ. אייזענבערג
בילעטען צו בעקומען אין קאַסע פון „פילהאַרמאָניע“.

טשעכישע פאַרמאַקאָלאָגען

פאַר „נומערוס קלאַוזוס“

פּראַג, (יט"אַ) די סטודענטען פון פאַרמאַקאָלאָגישען פאַקולטעט פון טשעכישען אוניווערסיטעט אין פּראַג האָבען זיך געווענדעט מיט אַ מעמאָריאַל צום בילדונגס מיניסטער מיט אַ פאָדערונג איינצופיהרען אַ נומערוס קלאַוזוס פאַר אויסלענדער אויף דעם פאַקולטעט, וואו די אויסלענדער בעטרעפען ווי עס ווערט אָנגעגעבען אין מעמאָריאַל 65 פּראָצ.

„נייער פאלקסבלאט“

לאדז, 1 דעצעמבער 1930

די פראזע און די ווירקליכקייט

אונזערע לעזער זענען אודאי שטארק איבער־ראשט געווארען, לייענענדיג די ווערטער פון סער הערבערט סעמועל, אין זיין פארלאמענט־רעדע, אז אין ארץ־ישראל קען מען אין גאנצן באהענטען עתיד אריינברענגען ביז דריי מיליאן נפשות. אויב אזא גדול און פאכמאן אנערקענט אט דעם פאקט, טא פארוואס זאלען מיר זיין סקעפטיש און אפהענ־טיג? איז עס דאך טאקע בלויז אנ'ענין פון פאס־פילדס אנטיסעמיטישע רשעות! זאל נאר אויף איהם קומען די מפלה, וועט שוין אלץ ווידער רעכט ווערען!

און ווער רעדט, אויב דער לעזער האט נאך אויך א שטיקעל זכרון און געדענקט די גרויסע געפליגעלטע רעדע פונ'ם בעריהמטען מלוכה־מאן לאיד דזשארדזש געגען דעם ווייסען־בוך און פאר די ברייטע יודישע פאסטולאטען, וועט ער דאך גע־וויס ווערען אנגעפיהלט מיט האפענונג אויף בע־סערע צייטען, ווען די אלע איצטיגע גזרות און נגישות וועלען פערשווינדען ווי רויך, און דער יודישער צוויי טויזענד יאהריגער חלום וועט אין דער ווירקליכקייט טאקע אנעהמען די פארמען פון די ראדיקאלסטע ציוניסטישע פראגראמען און אלע יודישע רודף־שלומ'ניקעס און האלב־ציוניסטען וועלען צושאטען ווערען ווי שטויב, צוזאמען מיט די גוי'שע שונאי־ציון און אנטיסעמיטען!

טא זאל דער דאזיגער לעזער זיך דערמאהנען איין קלייניגקייט: אז דער זעלביגער הערבערט סעמועל, וואס האט איצט בלויז האניג און מילך אויף זיין צונג, האט פאר אכט יאהר, שטעהענדיג ביי דער מאכט אין ארץ־ישראל, ארויסגעגעבען דעם ערשטען ווייסען בוך, וואס איז, לויט זשא־באטינסקיס ריכטיגער אפשאצונג, געווען דער מקור פון אלע צרות, ווייל ער האט דער ערשטער גע־געבען א צושמעטערענדיגע און פערניכטענדיגע אויסטייטשונג פאר דער באלפור־דעקלאראציע.

אין דער זעלבער דעבאטע האט דזשעמס ראט־שילד אויפגעווארפען מאקדאנאלדען, הלמאי ער איז מיט עטליכע יאהר צוריק געווען בעגייסטערט פאר ארץ־ישראל, האט גערופען אין לאנד נייע עולים, נייע קאפיטאלען, און איצט שטעהענדיג ביי דער מאכט, בעגרעניצט ער די עמיגראציע.

זעהען מיר שוין דעם גרויסען חילוק צווישען א סתם רעדנער אדער שרייבער און א מיניסטער. ביידע מלוכה־לייט, מאקדאנאלד און סעמועל, האבען פריוואט ארויסגעוויזען בעגייסטערונג פאר'ן ציוניזם אין זיין ברייטען פערנעהם און אפיציעל שטיקען זיי איהם און דריקען איהם, פערקלענערען און פערשמעלערען ביז'ן מינימום.

אבער אויב מאקדאנאלד האט נאך א פערענט־פערונג, ווייל ער איז פריהער געווען בעגייסטערט און נאכדעם ענטטוישט, נאכ'ן בעקענען זיך מיט דער ווירקליכקייט, קען אבער סעמועל דערמיט זיך נישט פערדעקען. ער האט שוין די ווירקליכ־קייט געזעהען, אליין איהר געהאלפען שאפען, ווי אזוי־זשע קען געגומען ווערען ערנסט די איצטיגע שעהנע פראזע?

מיר קענען דעם דעמאקראטיזם מיט'ן פארלא־מענטאריזם, מיר לעבען אליין אין א פארלאמענטא־רישען רעזשים און ווייסען אויסגעצייכענט, אז שעה־נע רעדעס ווערען עפ"י רוב געהאלטען, כדי צו פערדעקען מיאוסע מעשים, אויב ד ירעדעס פון לאיד דזשארדזש און פון הערבערט סעמועל האבען אין א געוויסער מאס געהאלפען, איינצושטי־לען די פראטעסט־כוואליעס, וואס האבען געברויזט צווישען יודען אין דער גאנצער וועלט, זענען מיר שוין אזוי רייף צו פערשטעהען, אז די רעדעס האבען טאקע לכתחילה געהאט דעם דאזיגען צוועק: אט זאלען יודען זיך טרייסטען מיט שעהנע ווער־טער!...

ד"ר שילס האט בעסער אפגעשאצט דעם ווערט פון די שעהנע רייד. ער האט צום סוף פון דער דעבאטע געמאלדען, אז פון אלע רייד זעהט ער. אז קיין ווידערשטאנד געגען דעם ווייסען בוך איז נישטא.

און — דאס ווייסע בוך בלייבט.

יא, דער דאקומענט איז אינטערפרעטירט גע־ווארען, זיין שארפקייט ווערט אפגעטעמפט, עס גיהען אונטערהאנדלונגען ארום קיילעכדיגען טיש און אין רעזולטאט וועט מען געוויס אויס'פועל'ן הנחות. אבער די אלע שעהנע אילוזיעס, וואס לאזען זיך ארויסדרינגען פון דער הויכגעפליגעלטער פראַ־זעלאגיע פון די בעריהמטע מלוכה־מענער, וועלכע האבען זיך געשטעלט אין קאמף פאר די יודישע אידעאלען, — די דאזיגע אילוזיעס האבען איצט נישט בעקומען קיין שום ממשות'דיגע פערשטאר־קונג.

די הויכגעשטעלטע לארדען און סערן מעגען זיך שפילען אין לאקענדיגע און פערפיהרערישע פראזעס, ביי אונז אבער איז עס נישט קיין שפי־לעכעל.

דעם ארויסגעווארפענעם ווערטעל פון א סער הערבערט סעמועל טארען מיר נישט אויפהויבען, אריינלייגען אין בוזעם און צאצקען זיך מיט איהם, ווי מיט אנ'אבן־טוב; מיר דארפען איבער איהם אריבערגעהן גלייכגילטיג, געדענקענדיג תמיד רק די פאקטישע ווירקליכקייט, וועלכע ליגט נישט אין אט דער פראזע, נאר אין ווייסען בוך מיט זיינע אויסטייטשונגען און פערבעסערונגען.

פ. ק.

„יודען האבן געשטימט פאר דער סאנאציע“

שטימען פון דער פוילישער פרעסע

אין אן ארטיקעל א. נ. „די טאקטיק פון די יודען“ פערנעהמט זיך די ענדעקישע „גאזעטא ווארשאווסקא“ מיט דער פראגע וועגען גרויסען מאנדאטען־פערלוסט פון די יודען ביי די לעצטע וואהלען צום סיים און סענאט.

די צאהל יודען אין פוילען, שרייבט די צייטונג, האט זיך דאך נישט פערקלענערט, פערקעהרט, א דאנק דעם, וואס מיר. סקלאדקאווסקי האט גע־געבען בירגערשאפט הונדערטער טויזענדטער יודען, וואס זייערע פאפירען זענען נישט אין ארדנונג, האט זיך זייער צאהל וועהלער בעדייטענד פער־גרעסערט. ס'איז אויך אונמעגליך אנצונעהמען, אז די יודישע בעפעלקערונג האט זיך מיטאמאל אזוי שטארק אסימילירט און געשטימט אויף נישט יודי־שע ליסטעס. ווייטער — די רעפרעסיעס געגען די יודען זענען נישט געווען קיין שטארקע, ווהא – ראיה — די יודען אליין האבען זיך דערויף נישט בעקלאגט.

די צייטונג האלט, אז די סיבה פון יודישען דורכפאל ליגט אויך נישט אין דער יודישער צו־שפליטערונג, ווען די יודען וואלטען באמת געזעהן פאר זיך א גרויסע געפאהר, דאן וואלטען זיי בע־וויזען זיך צו פעראייניגען און צו בילדען א גע־מיינזאמען פראנט.

וואו אלזא ליגט די סיבה? און די צייטונג האלט, אז אין די אינטערעסען פון די יודען ליגט צו אונטערשטיצען די סאנאציע, דעם לאגער, וועלכער טריאומף עס איז צום גינסטיגסטען און צום בעסטען פאר די יודען.

די צייטונג ווייזט אן אויף אויסרופען פון רבנים, וועלכע האבען רעקאמענדירט צו שטימען פאר נומער 1, אויף דעפעשען פון פאס, וועלכע האבען מיטגעטיילט, אז יודען שטימען פאר דער סאנאציע א. אז. וו.

„ס'איז ווערט, שרייבט דאס ענדעקישע בלאט זיך נעהנטער צו בעקענען מיט די אויסרעכנונגען, וועלכע בעווייזען, וואסער הארציגען אפקלאנג עס האט געפונען אין ווארשאווער ריין־יודישע אב־וואהלען די אידעי פון דער „לעגיאנען־טאט“ און דער ראמאנטיזם פון „גרויסען מונדיר“... דאס פער־טראכטען זיך איבער אזעלכע פאקטען וועט אהן ספק לייכטער מאכען טיפער צו פערשטעהען די ממשות פון דער איצטיגער פאליטישער לאגע אין פוילען און איהרע כלומרשטע ווידערשפרוכען“.

די יודען האבען, הייסט עס, געשטימט פאר דער סאנאציע און אזוי ווי די סאנאציע איז דער שונא, וועלכען מ'דארף בעקעמפען מיט אלע מיט־לען — איצט האט מען נאר דערצו נישט קיין מעגליכקייט — אזוי זענען אויך די יודען, די פערבינדעטע פון דער סאנאציע, די זעלבע שונאים, וועלכע דארפען בעקעמפט ווערען. דער דאזיגער לאגישער אויספיהר איז איבעריגענס, פאר די ענ־דעקעס לגבי די יודען נישט קיין נייעס.

דער „ראבאטניק“ שטעלט זיך אפ אויף דעם וואהרשיינליכען צוזאמענשטעל פון דער נייער רע־גירונג פון פולק. סלאוועק. די צייטונג זעהט אין דער נייער רעגירונג א פערגרעסערטען איבער־פלוס פון די „פולקאווניקעס“ און פיהרט אויס:

„עס איז דעריבער א טעות צו מיינען, אז דאס נאך־מאי־סיסטעם איז נישט אונטערגעווארפען קיין עוואלוציע, אז לגבי דער דיקטאטור פון פילסודסקין האבען די, אדער יענע פערסאנאלע ענדערונגען אין דער רעגירונג כלומרשט קיין בע־דייטונג נישט. זיי האבען געהאט זייער בעדייטונג אפילו אין די פריהערדיגע סיימען, א פשיטא שוין אין איצטיגען סיים?

דאס „סיסטעם“ ענטוויקעלט זיך סיסטעמאטיש און אהן אויפהער אין דער ריכטונג פון פאשיזירען דאס לאנד, אין דער ריכטונג פון דער הערשאפט פון איין פארטיי, אין דער ריכטונג פון דיקטאטור פון דער דאזיגער פארטיי אלס שטיצע פאר דער דיקטאטור פון א פערזאן, דער ב.ב.־קלוב און פארלאמענט וועט זיין די צענטראלע, פון וועלכער דער ב.ב.־בלאק וועט אונטער די שיצענדע פליגלען פון דער רעגירונג פערשפרייטען זיין ארגאניזאציאנס גייסט איבער דעם גאנצען לאנד. די רעגירונג פון ה' סלאוועק וועט זיך בעמיהען צו פערענדיגען און צו „ארגאניזירען“ דאס ווערק, וואס פילסוד־סקי האט אנגעהויבען אין סעפטעמבער 1930.

געשלאגען געווארען פון דאנציגער האקענקרייצלער

און דער פראקוראר פאדערט נאך פאר איהם דריי חדשים תפיסה

דאנציג, (יט"א) די היגע סאציאליסטישע „פאלקסשטימע“ איז ארויס מיט א שארפער קרי־טיק געגען דער דאנציגער פראקוראטור, וועלכע האט פערפיהרט א פראצעס געגען א 21־יעהריגען יודישען יונגערמאן פון פוילען, וועלכער איז צו־זאמען מיט נאך צוויי יודישע יונגעלייט איבער־געפאלען געווארען אויף דער לאנג־גאסע פון איי־ניגע האקענקרייצלער. דערביי האט איינער פון די האקענקרייצלער בעקומען פון אנ'אומבעקאנטען פערזאן א שטאך מיט א מעסער. די פאליציי האט ארעסטירט איינעם פון די געשלאגענע יודישע יונ־געלייט און איהם איבערגעגעבען אין רשות פון דער פראקוראטור, וועלכע האט ביי דער געריכטס־פערהאנדלונגען פערלאנגט פאר דעם געשלאגענעם יודישען יונגענמאן א שטראף פון דריי חדשים תפיסה פאר שטעכען מיט א מעסער.

די צייטונג ערקלערט, אז עס האט זיך נאך נישט געטראפען אין די דאנציגער געריכטען קיין פאל, אז א יוד זאל איבערפאלען מיט א מעסער. און עס איז בכלל אונערהערט, אז אנשטאט זיך צו רעכענען מיט די רעכטס־פרינציפען וויל מען צוניפמישען האקענקרייצלערישע מעטאדען מיט רעכטס־פראגען. צום סוף פערלאנגט די „פאלקס־שטימע“, אז דער אנגעקלאגטער זאל זאפארט בע־פרייט ווערען און זיין פלאץ דארף פערנעהמען דער האקענקרייצלער, וועלכער איז אנגעפאלען אויף אום שולדיגע מענשען.

דאס געריכט האט די פערהאנדלונג אפגעלייגט, כדי אויסצוהערען נייע עדות מצד דער פערטיידיגונג.

שארפער קאנפליקט ארום דער עמעריטור פון א ווינער רב

עס דראהט מיט א שפאלטונג אין דער ווינער קהלה

ווין, (יט"א) א שארפער קאנפליקט, וואס דראהט אפילו מיט א שפאלטונג פון דער ווינער יודישער קהלה איז ענטשטאנען ארום דער פראגע פון איבערגעהען אויף עמעריטור פון ווינער ראש בית־דין און רב פון דער „פוילישער שוהל“, דעם בעקאנטען למדן הרב מאיר מאירסאן. א בעדייטענ־דע גרופע יודען האלט, אז בכלל איז דאס אי־בערטראגען אויף עמעריטור רבנים נישט קיין יו־דישער מנהג. די קהלה־פערוואלטונג האט ערקלערט, אז הרב מאירסאן האט זיך אליין געווענדעט מיט א ביטע איהם איבערצוטראגען אין רוה־שטאנד. הרב מאירסאן טענה'ט אבער, אז די דאזיגע ביטע איז געווען אנ'אויפגעצוואונגענע.

די אנהענגער פון הרב מאירסאן האבען ארויס געטראגען דעם קאנפליקט אויך אין די אלגעמיינע טעגליכע פרעסע און זיי דראהען צו בילדען א סעפאראטע ארטאדאקסישע קהלה, אויב די קהלה פערוואלטונג וועט נישט צוריקציהען איהר בע־שלוס.

די סיבה פון קאנפליקט זאל זיין, אז הרב מאירסאן פלעגט נעהמען ביי די צדדים ביים דורכ פיהרען א גט ספעציעלע אפצאהלען, וואס זענען געווען לויט דער קהלה־פערוואלטונג [illegible] בע־רעכטיגט.

ווער איז פעראנטווארטליך פאר דער ריטואל־אפערע אין וועלקא בערעזנא?

פראג, (יט"א) אין צוזאמענהאנג מיט'ן עלילת־דם־פראצעס אין וועלקא בערעזנא, וואס איז אפ־געלייגט געווארען אויף אנ'אומבעשטימטע צייט, ווערט די יט"א געוואויר פאלגענדעס: דער הויפט־פאקסאר, וואס האט געווירקט אויף דעם אנטי־יודישען כאראקטער פון דעם פראצעס איז נישט די זשאנדארמעריע, נאר דער פראקוראר קוביטשעק, אנ'אויסגעשפראכענער אנטיסעמיט, דער פראקוראר האט די גאנצע אויספארשונג געפיהרט אין דער ריכ־טונג פון אנ'עלילת־דם־פראצעס און פערפאלגט איצט די הויפט־עדות אונטערן פרעטעקסט פון פאלש עדות־זאגען.

א רייה נישט־יודישע צייטונגען האבען זיך געווענדעט צו די יודישע דעפוטאטען, זיי זאלען אינטערוועגירען געגען די רעפרעסיעס, וואס ווערען אנגעווענדעט לגבי די צייטונג פאר זייער קריטיק פון דער ריטואל־אפערע.

די אקציע פון די פועלי־ציון

ארום די דערגענצונגס־פארלאמענט־וואהלען אין ווייטשעפעל

לאנדאן, (יט"א) אין הסכם מיט'ן בע־שלוס פון עקזעקוטיוו־קאמיטעט שטיצען די פועלי־ציון ד יקאנדידאטור פון לייבור־קאנדידאט אין ווייט טשעפעל דזשעמס האל. אויף א גרויסען וואהל־מי־טינג זענען ארויסגעטרעטען מיט רעדעס דעפ. הארי סנעל, דעפ. מיכאל מארקוס, אינזש. קאפלאנסקי, יוסף שפרינצאק, ד"ר ארלאזאראוו און דער פאר־שטעהער פון דער ארבייטער־פארטיי אין א"י דוב האז.

אין א בריף צו ה' דוב האז שרייבט דער לייבור־קאנדידאט דזשעמס האל, אז אויב דורך דער איצטיגער, אדער וועלכער עס איז אנדערער רעגי־רונג וועט געמאכט ווערען א פרוב אפצוטרעטען פון גייסט פון די רעזאלוציעס, וואס זענען אנגענומען געווארען אויף דער לעצטער קאנפערענץ פון דער לייבור־פארטיי בנוגע דעם אויפבוי פון דער יודי־שער נאציאנאל־היים אין א"י, וועט ער האלטען פאר זיין פליכט לגבי די יודישע וועהלער צו שטי־מען געגען אזא שריט.

דיזראעלי אלס פיאנער פון געזונדהייטס־וועזען

דער יודישער מלוכה־מאן האט געזונד געמאכט די ענגלישע שטעדט

לאנדאן (יט"א) די לאנדאנער אפטיילונג פון דער געזעלשאפט „אזע“ האט איינגעארדענט א רעפעראט פון בעקאנטען עאוגעניקער ד"ר סע־ליבי וועגען דער ענטוויקלונג פון געזונדהייטס־וועזען פון יודען אין ענגלאנד. אין זיין רעפעראט האט ד"ר סעליבי ערקלערט, אז דאס יאהר 1870 דארף בעטראכט ווערען אלס ווענדע־פונקט אין דער גע־שיכטע פון געזונדהייטס־וועזען אין ענגלאנד. אין דעם יאהר איז לויט דער איניציאטיוו פון דיזראעלי ערשינען דאס ערשטע געזעץ וועגען עפענטליכען געזונדהייטס־וועזען. דיזראעלי איז געווען איינער פון די ערשטע מלוכה־מענער, וועלכע האבען פער־שטאנען די בעדייטונג פון דער וואסער־פערזאר־גונג פאר די שטעט און איהם האט מען צו פער־דאנקען, דאס פיל קראנקהייטען, וואס שטאמען פון שלעכטע וואסער, זענען אין ענגלאנד כמעט פער־שוואונדען. צו יענער צייט האבען אבער פיל פא־ליטיקער איראניזירט איבער דיזראעליס „קלאאקען פאליטיק“.

אינטערעסאנט זענען אויך די פארשונגען פון ד"ר יעליבי וועגען יודישען ווידערשטאנדס־קראפט בנוגע א רייה קראנקהייטען ווי קרעבס א. אנד., וועלכע די יודען האבע ןערווארבען אין פיל הונ־דערט־יעהריגען שטאטישען לעבען.

נייער פאלקסבלאט
דאס לאדזער לעבען
נייער פאלקסבלאט

מאנטאג
1
י״א
כסלו תרצ״א

דעצעמבער
זון-אויפגאנג 7.15
זון-אונטערגאנג 3.31

די פייערונג פונ׳ם נאוועמבער אויפשטאנד

די פייערונג פונ׳ם 100 יאהריגען יובילעאום פונ׳ם נאוועמבער אויפשטאנד, איז׳אין אונזער שטאט אויסגעפאלען זעהר אימפאזאנט. ווי מיר האבען שוין מיטגעטיילט אין אונזער צייטונג האבען זיך די פייערונגען אנגעהויבען שבת. די מלוכה און קאמונאלע אינסטיטוציעס און פיל פריוואטע הייזער און באלקאנען זענען דעקארירט געווארען מיט גרינס, פאהנען און בילדער פון מלוכה פרעזידענט און מארשאל פילסודסקי. אין אלע מיליטער אפטיילונגען פון לאדזער גארניזאן זענען שבת איינגעארדענט געווארען פארשטעלונגען מיט קאנצערט אפטיילונגען, בעת וועלכע מ׳האט אויך גערעדט וועגען דער בעדייטונג פונ׳ם נאוועמבער אויפשטאנד.

שבת דריי פערטעל אויף 6 אין אווענט ווען מיט 100 יאהר צוריק איז אין ווארשא אנגעצונדען געווארען דער פייער אויף סאלעץ אלס צייכען פון אויפשטאנד, האבען זיך אין לאדז פון פערשידענע עקען שטאט זיך ארויסגעלאזט די ארקעסטערס פון מיליטער, פאליציי, פייערלעשער — וועלכע האבען אדורכגעצויגען איבער דער שטאט און האבען דורך פאנפערען פון פרייהייטס פלאץ מיטגעטיילט דער שטאט אז די פייערונגען הויבען זיך אן. נעכטען איינ׳ם טאג פון די אייגענטליכע פייערונגען האבען זיי זיך אנגעהויבען 7 א זייגער אינדערפריה. דער טאג איז אויסגעפאלען זעהר א שעהנער און שוין פון אינדערפריה זענען די גאסען פול געווען מיט מענשען, ווען מען ס׳האבען ארויסגעצויגען די קלאנגען פון מוזיק.

אין אלע געבעט הייזער זענען אפגעריכט געווארען 9 א זייגער תפילות פאר דער שול יוגענט און 10 א זייגער פאר די עלטערע.

אין דער קאטעדרע איז פארגעקומען א פייערליכער גאטעס-דינסט וועלכען ס׳האט בייגעוואוינט זעהר א גרויסער עולם מיט׳ן וואיעוואדע יאשטשאלט גענעראל מאלאכאווסקי און פערטרעטער פון דער מאכט.

נאכ׳ן גאטעסדינסט האט ביסקופ טימענעצקי געהאלטען א רעדע און דער קאמיטעט האט ארויפגעלעגט א קראנץ אויפ׳ן קבר פון אומבעקאנטען זעלנער. נאכדעם האבען גענעראל מאלאכאווסקי און וואיעוואדע יאשטשאלט פאר׳ן שול-קוראטאריום (פעטריקאווער 104) אויפגענומען די דעפילאדע פון מיליטער, פייערלעשער, גרופען פון מיליטערישער צוגרייטונג, פאליציי, סקויטען, שול יוגענט און האנדווערקער צעכען מיט זייערע פעהנער.

נאכמיטאג איז אין טעאטער פאפולארני פארגעקומען א פארשטעלונג פאר זעלנער און אין אווענט א פייערליכע פארשטעלונג אין שטעטישען טעאטער, אין פערשידענע פעראיינען און געזעלשאפטען זענען פארגעקומען אקאדעמיעס. ביינאכט זענען אלע רעגירונגס און קאמונאלע בנינים געווען אילומינירט. די פייערליכע שטימונג אין שטאט האט אנגעהאלטען דעם גאנצען טאג.

* * *

אין דער אלטשטעטישער שול איז צו דעו פייערליכער תפילה געקומען א גרויסער עולם. ס׳זענען אויך אנוועזענד געווען פארשטעהער פון דער וואיעוואדזטווע, סטאראסטווע, מיליטערישע מאכט און פון געריכטס-וועזען, דאזארעס, פארזיצער פון קהלה ראש בודזינער און אנד. דער פארזיצענדער פון דער קהלה פערוואלטונג דעפ. מינצבערג האט געהאלטען אין פויליש א קורצע רעדע און דער חזן ווינאגראד מיט׳ן כאר האבען געזינגען דעם פוילישען הימן און איינגע קאפיטליך תהלים. ווי מיר האבען שוין מיטגעטיילט זענען שבת פארגעקומען פייערליכע תפילות אין דער סינאגאגע אויף קאשטשושקי בעת וועלכער ס׳איז מיט א רעדע ארויסגעטראטען ד״ר ברוידע און אין דער ציוניסטישער שול „אוהל יעקב״.

* * *

דאס פינאנץ מיניסטעריום האט פעראָרדענט ארויסצולאזען אין אומלויף נייע 5-זלאטי שטיק, וואס זאלען זיין געווידמעט דעם 100 יאהריגען יובילעאום פונ׳ם נאוועמבער-אויפשטאנד.

רעגיסטראציע פון ארבייטסלאזע

היינט דעם 1 דעצעמבער הויבט זיך אן די רעגיסטראציע אויף דרינגענדע שטיצע פאר נאוועמבער פאר ארבייטסלאזע, וועלכע האבען בעקומען שטיצע פאר אקטאבער און אויך פאר די ארבייטסלאזע, וועלכע האבען שוין אויסגעשעפט אלע ראטעס פון שטיצע אין אקטאבער.

די רעגיסטראציע קומט פאר אין לאקאל פון אונטערשטיצונגס-אמט פאר ארבייטסלאזע אויף דער דער גאס פון 28 פולק. קאנ. שיסער 32 פון 9 ביז 2 בייטאג לויט פאלגענדען סדר;

מאנטאג, דעם 1. דעצעמבער
A B C D E F
דינסטאג, דעם 2 דעצעמבער
G H I J
מיטוואך, דעם 3. דעצעמבער
K L Ł
דאנערשטאג, דעם 4. דעצעמבער
M N O
פרייטאג, דעם 5 דעצעמבער
P R S
שבת, דעם 6. דעצעמבער
T U W Z Ż

נעכטען ארויסגעפאהרען
אנ׳עמיגראנטען-פארטיע קיין בראזיליען

(2) צוליב די אומרוהען אין בראזיליען איז צייטווייליג אפגעשטעלט געווארען די עמיגראציע קיין בראזיליען. איצט זענען דערהאלטען געווארען ידיעות, אז דארט איז שוין צוריקגעשטעלט געווארען די רוהה און ס׳האט זיך צוריק אנגעהויבען די עמיגראציע. די שיף-געזעלשאפטען האבען מיטגעטיילט זייערע פאסאזשירען, אז זיי דארפען קומען קיין ווארשא און נעכטען איז פון ווארשע שוין ארויסגעפאהרען א גרופע עמיגראנטען צווישען וועלכע ס׳האבען זיך געפונען איבער א צעהנדליג לאדזער.

כאראקירי פון א שיכור

אויף לימאנאווסקי 74 איז געקומען צו זיין מוטער אין א שיכורען צושטאנד, דער 20-יעהריגער קאנסטאנטי קאמשינסקי.

פלוצים איז אויסגעבראכען א מחלוקה צווישען מוטער און זוהן און אין רעזולטאט האט דער זוהן געכאפט א מעסער און זיך אויפגעשניטען דעם בויך. אין א שווערען צושטאנד האט מען דעם זעלבסטמערדער אפגעפיהרט אין שפיטאל.

שרפות

נעכטען האט אויסגעבראכען א שרפה אין אטערמס פאבריק, קילינסקי 225, בעת די פאבריק איז געווען אין בעטריעב.

דאס פייער האט אויסגעבראכען אין דער קראכמאל-אפטיילונג. דער בנין איז אפגעברענט געווארען. די פייערלעשער איז געלונגען דאס פייער צו לאקאליזירען:

* * *

אין קארמאנס טישלעריי, סמאטשא 11. האט אויסגעבראכען א שרפה, וואס די פייערלעשער האבען איינגעלאשען נאך עטליכע שעה ארבייט.

דער היזק איז בעדייטענד.

נעכטיגע זיצונג פון דער קהלה-פערוואלטונג

נאך א לענגערער הפסקה איז נעכטען פארגעקומען א זיצונג פון דער קהלה-פערוואלטונג.

ארום 12 א זייגער בייטאג עפענט דער פארזיצער די זיצונג און ערקלערט, אז צוליב די פעריען און שפעטער צוליב די וואהלען אין די בעוואצבעריש[?] קערפערשאפטען האבען די זיצונגען פון דער פערוואלטונג נישט געקענט פארקומען.

פרנס ציטרינאווסקי פרעגט אן הלמאי די זיצונג איז בכלל גערופען געווארען. ווי ער ווייסט פון דער פרעסע האט דאס הכסטע געריכט אויפגעקלערט, אז די וואהלען צו דער קהלה-פערוואלטונג זענען פארגעקומען נישט לגבאל און האט די וואהלען געפסלט. פרעזעס מינצבערג ערקלערט דערויף, אז די קהלה האט נאך נישט בעקומען ביז איצט וועגען דעם קיין אפיציעלע מיטטיילונג. ער האט וועגען דעם ענין אנגעפרעגט ביי דער אויפזיכט-מאכט און האט בעקומען א תשובה, אז די קהלה-פערוואלטונג דארף דערווייל ווייטער אמטירען.

דער פארשלאג פון פרנס ציטרינאווסקי צו עפענען א דיסקוסיע וועגען דער ערקלערונג פון פרעזעס ווערט אפגעווארפען. מ׳לייענט אדורך דעם פראטאקאל פון דער לעצטער פערוואלטונגס-זיצונג. דער פראטאקאל ווערט בעשטעטיגט. אין שייכות דערמיט טיילט מיט דער פארזיצער, אז אין דעם הויז אויף שענקעוויטש 21, וואס געהערט צו דער קהלה מיט 37 און א האלב פראצ. האט זיך אהן דעם וויסען פון דער קהלה-פערוואלטונג און אהן איהר הסכים ארייגעצויגען דער פרויען-פערבאנד „וויזא״. נאך א דיסקוסיע איז מיט א מערהייט בעשלאסען געווארען אנצוקלאגען דעם פערבאנד וויזא און צו פערלאנגען פאר איהם אנ׳עקסמיסיע. נאכדעם איז גענומען געווארען צו קענטניש די מיטטיילונג, אז די סטאראסטווע האט צוגעשיקט דעם בעשטעטיגטען קהלה-בודזשעט אויף י. 1930.

דער פערזיכערונגס-אמט פאר גייסטיגע אנגעשטעלטע האט פערזיכערט די אנגעשטעלטע פון דער קהלה. דאס פרעזידיום פון דער קהלה-פערוואלטונג האט זיך דאן געווענדעט מיט אנ׳אויפקלערונג אז לויט׳ן געזעץ פון 24 נאוועמבער 1927 זענען די קהלות בעפרייט פון פערזיכערען זייערע אנגעשטעלטע אין פאנד. דערויף האט דער פערזיכערונגס פאנד אנגעפרעגט צי די קהלה בעזיצט א סטאטוט וועגען עמעריטור פאר איהרע אנגעשטעלטע. די קהלה-פערוואלטונג האט בעשלאסען צו ענטפערן, אז אזא סטאטוט ווערט איצט אויסגעארבייט.

ס׳איז בעשלאסען געווארען אנצונעהמען די 100 לאטעריע-בילעטען, וואס ס׳האט צוגעשיקט די געזעלשאפט פאר קינדער-שוץ, וועלכע געפינט אונטער׳ן פראטעקטאראט פון פרוי פרעזידענטין מאשטשיצקא. ווייטער איז אסיגנירט געווארען 700 זל. פאר׳ן עלטערן-קאמיטעט פון די „בית-יעקב״-שולען אויף צו דעקען דעם דעפיציט פון די זומער-קאלאניעס.

די פערוואלטונג פון די רעליגיעזע לעהרער אין די פאלקס-שולען האט זיך געווענדעט צו דער קהלה, אז זי זאל אננעהמען א רעזאלוציע, וואס פאדערט צו פערגרעסערען די רעליגיע-למודים אין די פאלקס שולען פון 2 אויף 4 שעה א וואך. די פערוואלטונג האט בעשלאסען צו ענטפערן די לעהרער, אז די קהלה איז נישט מסכים מיט׳ן איצטיגען סיסטעם פון לערנען רעליגיע. זי וועט דורך איהרע פערטרעטער בעמיהען צו פערגרעסערען די צאהל שעה׳ן, זי וועט זיך אבער אויך בעמיהען צו מאדיפיצירען דעם למוד און אז די אונטעריכטער זאלען זיין נאר רעליגיעזע מענשען.

2 ווענדונגען פון א לאדזער בירגער, אז זיי ווילען ארויסטרעטען פון דער קהלה זענען נישט בעריקזיכטיגט געווארען, ווייל ס׳זענען נישטא קיין פארשריפטען וועגען רעליגיאנסלאזע קהלות.

אויף דער ווענדונג פון צענטראלען סוחרים-פעראיין (פיעטריקאווער 10) איז בעשלאסען געווארען צוקאאפטירען אין דער אפעלאציע-קאמיסיע פאר עטאט אלס פערטרעטער פונ׳ם פעראיין ה׳ מארגאלין.

א רייה ווענדונגען זענען איבערגעשיקט געווארען אין די ענטשפרעכענדע קאמיסיעס. אויף א ווענדונג פון דער פאמיליע איז בעשלאסען געווארען אויפצופרישען די מצבה פונ׳ם ערשטען רב אין לאדז יחזקאל נאמבערג. פאר׳ן קאמיטעט, וואס פערנעהמט זיך מיט די פאמיליעס פון די דריי טראגיש אומגעקומענע אויף זאוואדזקא 36 איז בעשטימט געווארען 500 זל. די ווענדונג פון הרב יחזקאל יוחנן ליפשיק וועגען בעשטימען איהם אלס מורה הוראה איז נישט בעטראכט געווארען און מ׳איז איבער איהר איבערגעגאנגען צו דער טאגעס-ארדנונג. נאכדעם ווי דער פארזיצער האט מיטגעטיילט, אז די סאציאלע הילפס-קאמיסיע ביים מאגיסטראט האט בעשטימט 9,000 זל. אויפ׳ן יאהר 1930 פאר דער קהלה אויף קבורה קאסטען פאר ארימע און ס׳איז גענומען געווארען צו קענטניש דער קאסע-בעריכט ביז צום 1 נאוועמבער איז די זיצונג געשלאסען געווארען.

אויף דער זיצונג זענען אנוועזענד געווען אלע פרנסים א חוץ די ה״ה זעלמאנאוויטש, אדוו. ווייצמאן און ניימאן.

מוטער דער׳הרג׳עט איהר טאכטער

אין דארף ניעכטשיצע איז ארויסגעקומען א מחלוקה צווישען דער רייכע אלמנה מאנעטא און איהר מעוברתע טאכטער מיכאלינא. אין אנ׳אויפגערעגטען צושטאנד האט די מוטער זיך געווארפען אויף איהר טאכטער מיט א שפאדעל און איהר דערלאנגט עטליכע שווערע קלעפ. די טאכטער האט בעקומען א בלוט-שטורץ און איז געשטארבען. די פערברעכערישע מוטער איז ארעסטירט.

אפטייקען
היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) קאספערקעוויטש (זגערזשער 54), שיטקעוויטש (קאפערניק 26), זונדעלעוויטש (פיעטרקאווער 25), סאקאלעוויטש און שאט (פשעיאזד 19), ליפעץ (פיעטרקאווער 193), ריכטער און לאבאדא (11 ליסטאפאד 86).

פלוצלונג געשטארבען

אויף קילינסקי 23 איז נעכטען אווענד פלוצלונג געשטארבען דער 84 יאהריגער תנחום פליוואצקי, פליוואצקי וואוינט אינ׳ם דאזיגען הויז אויפ׳ן דריטען שטאק איינזאם. אין אווענד איז ער אראפ צו דעם שכן אינ׳ם זעלבען הויז א שוסטער, דערווייל איז איהם נישט גוט געווארען און איידער די פאנאטאוויע איז אנגעקומען איז ער שוין געווען טויט. מ׳האט ארויסגערופען די מיטגלידער פון חסד של אמת, וועלכע האבען דעם טויטען ארויפגעטראגען אין זיין וואוינונג מיט דער לויה בעשעפטיגט זיך „חסד של אמת״.

28 לויות

די שטערבליכקייט וואס האט זיך לעצטענס פערשפרייט ביי אונז אין שטאט האלט אלץ אן. אין פערלויף פון נעכטיגען טאג בלויז זענען פארגעקומען 28 לויות.

רעווי-טעאטער
„Dobry Wieczór"
אין אייגענעם נייעם לאקאל אויף
קאפערניקא 16, טעלעפאן 184-66
צופאהר מיט די טראמווייען: 5, 6, 7, 9, 16.

היינט די לאנג-ערוואַרטעטע פרעמיערע! . היינט די לאנג-ערוואַרטעטע פרעמיערע!
„דאס מוז מען זעהען״
מערפאסט פון מ. העמאר ק. טאם,
שער-שענין, סטאך און ק. בושעסקי.
אין דער רעווי נעהמען אנטייל די נייע-אנגאזשירטע ארטיסטען ANNA GARELIKóWNA ארטיסטין פון די שטעמישע טעאטר אין לאדז,
און דער קאנפעראנסיער Aleksander ALEKSY ס׳נעמען אנטייל: רענסקא טאמסקא, יאנעצקי, קאזשארסקי, דאמבראווסקי, גראנאווסקי,
ווי אויך דער גלענצענדער דועט NORTCH אין דער שפיץ. קינסטל. לייטונג: Kazimierz Brzeski, רעזשי: Miecz. Dąbrowski
טענץ אין עוואלוציעס פון באלעטמייסטער Nortch, קאפעלמייסטער Stanisław Sternblic, דעקאראציעס Stanisław Frasiak
טעגליך 2 פארשטעלונגען: 7.30 און 9.30 אווענד. שבת, זונטאג און יום-טוב 5.30, 7.30 און 9.30 אין אווענד.
צו דער בעקוועמליכקייט פון ג׳ פובליקום וועט דער פארפערקויף פו בילעטען פארקומען אין „Reklama Polska" פיעטריקאווער 101.

Kino-Teatr
Spółdzielnia
40 Sienkiewicza 40
אנהויב פון די סעאנסען אין געוו. טעג 4 נאכמ. שבת, זונטאג און יום-טוב 2 נאכמ. לעצטער סעאנס 10 אווענד.
פאספארטוס, הנחה און פריי-קארטען שבת, זונטאג אונגילטיג

היינט ערעפנונג פון ווינטער-סעזאן!
גרויסער שלאגער-פראגראם, געשאפען אויפ׳ן גרונד פון RUPERT HUGHES א. נ.:
אין די הויפט-ראלען די בעריהמטע קינא-שטערנס
Alma Rubens, Eleonor Boardman
וואהנזיניג מעדל
געשיכטע פון א שעהן מעדעל, וועלכע איז פרייוויליג ארייגעטרעטען אין אמעריקאנער מיליטער בעת׳ן וועלט-קריג קעמפענדיג אויפ׳ן פראנצויזישען פראנט
נעכסטער פראגראם: „און דאך איז דער קערפער שוואך״ אין דער הויפטראלע GLORIA SWANSON

יודישע קאָאָפּעראַטיווע באַוועגונג מוז אויפלעבען

איצט ווערט די דאָזיגע באַוועגונג פאַרנאַכלעסיגט

דעם 5־טען אָקטאָבער איז געווען אַן׳אינטער־נאַציאָנאַלער יום־טוב פון קאָאָפּעראַטיוועס. אין דער גאַנצער וועלט האָט מען איינגעאָרדנט דע־מאָנסטראַציעס און פאָרלעזונגען, כדי צו באַווייזען דאָס אויפלעבונג, שטאַרקהייט און נויטווענדיגקייט פון דער קאָאָפּעראַטיווער באַוועגונג פאַר די ברייטע מאַסען.

וואָס איז אָבער געמאַכט געוואָרען אין דעם ענין אין לאָדז, וועלכע צעהלט אַ סך איבער הונ־דערט טויזענד יודישע איינוואוינער ?

גאָרנישט. — דער טאָג איז אַריבער אויף דער יודישער גאַס אָהן קיין שום פּראָפּאַגאַנדע. — איך צווייפעל גאָר, אויב די יודישע מאַסען ווייסען, וואָס פאַר אַ טאָג און וואָס פאַר אַ יום־טוב איז דעם 5. אָקטאָבער. פאַרוואָס איז דאָס געשעהען ? ווער איז שולדיג דערין ? פאַר וואָס אינטערעסירען זיך די מאַסען נישט מיט דער קאָאָפּעראַטיווער באַ־וועגונג, וועלכע קען זיי ברענגען אַ געוויסע ער־לייכטערונג אין זייער שווערען לעבען ?

מען מוז, לײדער, פעסטשטעלען, אַז שולדיג זענען נאָר די פיהרער פון יודישען קאָאָפּעראַטי־וועו לעבען, די גרינדער פון פערשידענע קאָאָפּע־ראַטיווע אינסטיטוציעס.

אין לאָדז זענען פערהאַן עטליכע צעהנדליג יודישע קאָאָפּעראַטיווע בענק, וועלכע צעהלען טוי־זענדער מיטגלידער. וואָס אַ וואָך עפענט זיך אַ נייע קאָאָפּעראַטיווע באַנק. אַלע בענק עקזיסטי־רען, אַלע האָבען בעאַמטע, דירעקטאָרען, פּערוואַל־טונגס־מיטגלידער, פּרעזיעסען א. אַז. וו. די בענק ערלעדיגען אַלע פינאַנץ־אָפּעראַציעס, אָבער וועגען איינעם זעהר אַ וויכטיגען ענין האָבען פערגעסען די גרינדער און פיהרער פון די בענק.

די יודישע קאָאָפּעראַטיווע באַוועגונג איז נאָך זעדער יונג ; מען מוז די קאָאָפּעראַטיווע אידעע פערשפּרייטען צווישען די יודישע מאַסען און אויב די ברייטע מאַסען פון פאָלק וועלען זיך נישט איבער־צייגען וועגען דעם נוצען פאַר זיי פון די בענק, קענען די בענק נישט עקזיסטירען.

מען מוז, לײדער, קאָנסטאַטירען, אַז מיט דער קאָאָפּעראַטיווער אידעע אינטערעסירט מען זיך זעהר ווייניג. איך רעד שוין נישט וועגען די מאַסען־מיטגלידער, וועלכע ווילען אין די בענק נאָר זעהען אַ קוואַל פון געלד – נעמען. זייער דעוויז איז : „וואָס ווייניגער אַריינלייגען, וואָס מעהר אַרויס־נעהמען“. אָבער צווישען די גרינדער, ווי אויך צווישען די פיהרער פון די קאָאָפּעראַטיווע אינסטי־טוציעס וועלען מיר געפינען געצעהלטע מענשען, וועלכע אינטערעסירען זיך פאַקטיש מיט דער קאָאָ־פּעראַטיווער באַוועגונג בכלל און מיט דער יודישער בפרט. געצעהלטע פון זיי קענען די געשיכטע און ענטוויקלונג פון דער קאָאָפּעראַטיווער באַוועגונג. דאָס זעלבע קען מען זאָגען וועגען די בעאַמטע. מען דאַרף נישט פערגעסען, אַז די פיהרער און בעאַמטע פון די יודישע קאָאָפּעראַטיוון זענען די פּיאָנערען פון דער יודישער קאָאָפּעראַטיווער בע־וועגונג און דערפאַר מוז מען פון זיי אָנהויבען, מען מוז זיי פעראינטערעסירען און זיי פון זייער זייט מוזען ווייטער און ווייטער פערשפּרייטען די אידעע פון דער יודישער קאָאָפּעראַציע, אָבער ווי קען מען דאָס דערגרייכען ?

אין וואַרשא עקזיסטירט דער פערבאַנד פון יודישע קאָאָפּעראַטיוון, אין לאָדז אין פערהאַן אַ ראַיאָן־קאָמיטעט.

וואָס טוען זיי אין דער הינזיכט צו פערשפּרייטען דאָס קאָאָפּעראַטיווע בעוואוסטזיין צווישען יודען ? גאָרנישט — דער פערבאַנד אין וואַרשא אָרגאַני־זירט נייע קאָאָפּעראַטיוון, אָרגאַניזירט נייע יודישע עקאָנאָמישע פלעצער, דאָס איז זעהר אַ וויכטיגע זאַך, אָבער צו אָרגאַניזירען קורסען פון יודישע אינסטרוקטאָרען, אָרגאַניזירען פּעריאָדישע פאָרלע־זונגען, וועגען קאָאָפּעראַציע, וועגען דער וויכטיג־קייט פאַר׳ן יודישען פאָלק, זיין קאָאָפּעראַטיוויסטיש געשטימט האָבען זיי פערגעסען. דאָס זעלבע קען מען זאָגען וועגען דעם לאָדזער ראַיאָן־קאָמיטעט, דער שיקט נאָר אַריין אין די בענק בריף וועגען איינצאָהלען דעם מיטגלידס־בייטראַג.

מיט עטליכע חדשים צוריק איז אין לאָדז גע־עפענט געוואָרען אַ „פאָלקס־אוניווערזיטעט“ ביים האַנדוורקער־באַנק, עס זענען געפאָהרען פון וואַר־שאַ די דירעקטאָרען און אינספּעקטאָרען, עס זענען געהאַלטען געוואָרען פייערדיגע רעדעס, אָבער פון דעם אַלץ איז גאָרנישט געוואָרען, פאַרוואָס ? ווייל די אָרגאַניזאַציע פון דעם אוניווערזיטעט איז געווען פון גרונד אַ פאַלשע.

אַ קליינער, אָבער זעהר כאַראַקטעריסטישער ביישפּיל. די פּראָפּאַגאַנדע ליטעראַטור פאַר׳ן קאָאָ־פּעראַטיווען יום־טוב פון דעם 5. אָקטאָבער, האָט מען בעקומען אין לאָדז זעהר און זעהר „פּינקט־ליך“. מען האָט בעקומען גאַנצע בערג פון פּלאַ־קאַטען און פלוג־בלעטער פּונקט אַ טאָג נאָכ׳ן יום־טוב. ד. ה. דעם 6. אָקטאָבער. פאַר אזא „פּינקט־ליכקייט“ קומט אַ ריכטיגען דאַנק דעם פערבאַנד אין וואַרשא.

מיט אַזאַ בעציהונג צו דער זאַך, קען מען פּאַראַליזאַגען, אַז די יודישע קאָאָפּעראַטיווע בע־וועגונג אין לאָדז וועט נאָך אין אַ קורצער צייט איינגאַנצען איינשלאָפען. אָבער מען טאָר אויף קיין שום אופן נישט דערלאָזען דערצו, מען מוז ערלייכ־טערען דאָס לעבען פון די ברייטע מאַסען פון יודישען פאָלק, וועלכע לעבען אין אונערהערטע שווערע מאַטעריעלע בעדינגונגען. מען מוז זיי פּער־אינטערעסירען מיט דער קאָאָפּעראַטיווער אי־דעע ! און דאָס אַלץ מוז אויף זיך נעהמען דער ראַיאָן־קאָמיטעט אין לאָדז. מען מוז אָרגאַניזירען פערשידענע פאָרלעזונגען וועגען די וויכטיגקייט פון דער אידעע. מען מוז אָנהויבען אַרבייטען, מען טאָר נישט אַראָפּלאָזען די הענד.

די יודישע קאָאָפּעראַטיווע באַוועגונג מוז אויפ־לעבען און די איניציאַטיוו מוז אויך אַרויסגעהן פון דעם שטענדיגען לעבעדיגען ישוב, פון לאָדז.

יוסף בן אורי.

זעלבסטמאָרדען

(2) אויף אבראַמאָווסקי 38 האָט זיך אויפגע־האָנגען די 50־יאָהריגע אמיליא בעשאַרנער. מיט אַ צייט צוריק איז זי געקומען אין פ״בריק אַ שכירע. דער מייסטער האָט זי נישט צוגעלאָזט צו דער אַרבייט און זי איז ענטזאָגט געוואָרען. נעכטען האָט מען זי געפונען אין שטוב אַנ׳אויפגעהאָנגענע. זי איז שוין געווען טויט.

אויף גאָלעמביאַ 9 איז בעגאַנגען זעלבסט־מאָרד דורך איבערשניידען זיך די אָדערן מיט אַ בריטווע באָלעסלאַוו קוזשאווא. ער איז זייט אַ לענ־גערע צייט געווען אַרבייטסלאָז און איז לעצטענס אַריינגעפאַלען אין מעלאַנכאָליע. פּאָגאָטאָוויע האָט איהם ערטיילט הילף.

אויף לובעלסקאַ 8 איז בעגאַנגען זעלבסטמאָרד דורך אויסטרינקען עסיג־עסענץ די 16־יאָהריגע אַפּיאַ סטעמפען, וועלכע איז זייט אַ לענגערע צייט אַרבייטסלאָז. פּאָגאָטאָוויע האָט איהר אין אַ גוסס־דיגען צושטאַנד אָפּגעפיהרט אין קרייז־שפּיטאָל פון דער קראַנקען קאַסע.

אויף פּאָמאָרסקאַ 28 האָט דורך אויסטרינקען יאָדינע געפּרובט בעגעהן זעלבסטמאָרד דער 21־יאָהריקער אבראַם אַלטמאַן. פּאָגאָטאָוויע האָט איהם ערטיילט הילף.

פון „יעאס“

היינט הויבט זיך אָן דער קורס פון פראַנ־צויזיש פאַר עמיגראַנטען.

בריף אין רעדאַקציע

געעהרטע רעדאַקציע !

אַלס ענטפער אויף דעם אין נומער 268 פון 26/11 אין „נייעם פאָלקסבלאַט“ פערעפענט־ליכטען בריף מיט דער איבערשריפט „פאַר וואָס זענען מיר אַרויסגעטרעטען פון הזמיר“ ערלויבען מיר זיך צו געבען פאָלגענדע ערקלערונג : 1) אמת איז, אַז אַ אונבעדייטענדע צאָהל כאָר־מיטגלידער פון „הזמיר“ האָבען זיך געווענדעט צו דער פער־וואַלטונג פון „הזמיר“ מיט אַ רייהע פאָדערונגען, וועלכע שטעהען אין סתירה צו די סטאַטוטען פון פעראיין בכלל און צו דער געזונדער לאָגיק בפרט, די פערוואַלטונג האָט זעלבסטפערשטענדליך די דאָזיגע פאָדערונגען נישט געפונען פאַר מעגליך אין אכט צו נעמען.

2) עס איז נישט אמת, אַז די פערוואַלטונג האָט ביים איינלאַדען די כאָר־מיטגלידער צו די ערשטע פּראָבען געמאַכט וועלכע עס איז אויס־גאַמען, דאַגעגען איז אמת, אז אַלע כאָר־מיטגלי־דער זענען שריפטליך איינגעלאַדען געוואָרען צו די פּראָבען, וועלכע האָבען אָבער צוליב דער טאַקטלאָזער בעציהונג פון אַ אונבעדייטענדער צאָהל כאָר־מיטגלידער צום דיריגענט און שעדליכע שטע־לונג צו די אַנטיילנעהמער אין די פּראָבען, גע־מוזט איבערגעריסען ווערען, צוליב וואָס די פער־וואַלטונג איז געווען געצוואונגען דעם כאָר אויפ־צולעזען.

3) דער גאַנצער בריף טראָגט אַ דעמאַגאָ־גישען כאַראַקטער און שטיצט זיך אויף פּערזענ־ליכע אָנגריפען. מיר בעטראַכטען דאָס אַלס מיטעל צו בעאיינפלוסען די געזעלשאַפטליכע מיינונג צום שאָדען פון „הזמיר“.

מיר דאַנקען די געעהרטע רעדאַקציע פאַר די פערעפענטליכונג פון די שורות און צייכנען מיט אַכטונג

אין נאָמען פון דער פערוואַלטונג פון „הזמיר“

(–) מ. מאַרכעוו, (–) ד. קרעניצקי.

היינט שפּילט פּאָול באַראַטאָוו

אין מאָלערס טראַגעדיע „הינקעמאַן“

היינט 9 אַ זייגער אין אָוועגד ווערט געשפּילט אין יודישען טעאַטער אין „פילהאַרמאָניע“ טאָלערס טראַגעדיע „הינקעמאַן“. דאָס איז די צווייטע פּרעמ־יערע נאָך סטרינדבערגס „פאָטער“ אין וועלכער מ׳טרעט אויף איינער פון די גרעסטע טעאַטער קינסטלער פון אונזער צייט — פּאָול באַראַטאָוו.

באַראַטאָוו האָט געשפּילט הינקעמאַנען אי אַמעריקאַ און אויך דער דייטשער ביהנע. אין וואַרשאָווער „נאָוואָשטשי“ האָט באַראַטאָוו מיטגע־ריסען דעם עולם אין טאָלערס טראַגעדיע, וואָס איז געשפּילט געוואָרען צעהנדליגער מאָל.

דעם גרעסטען ערפאָלג אין „אַרזט“

האָט דאָס פּראָגראַם „אויפ׳ן הימעל אַ יאַריד“

קיין שום פּראָגראַם פון „אַרזט“ האָט נאָך נישט געהאַט דעם ערפאָלג ווי דער איצטיגער. ס׳ענטציקט אַלץ : דאָס מאַטעריאַל, דעקאָראַציע, דאָס שפּילען און די גאַנצע אויסשטאַטונג. דער עולם פערברענגט די עטליכע שעה אויף דער פאָר־שטעלונג מיט דעם גרעסטען פערגעניגען און בע־וואונדערט יעדען איינציגען נומער פון דעם גרויסן הערליכען פּראָגראַם. היינט 9.15 אָוונט ווערט געגעבען אַ פּאָפּולערע פאָרשטעלונג „אויפ׳ן הימעל אַ יאַריד“.

די פּראָטעסט - פּעטיציע אַקציע געגען „ווייס-בוך“

די אַקציע פון דער פּראָטעסט פּעטיציע צו דעם ענגלישען פאָלק געגען דער ענגלישער רע־גירונג צוליב דעם „ווייס־בוך“. ווערט אין אונזער שטאָט פאָרטגעזעצט. די ליגע פאַר׳ן אַרבייטענדען ארץ ישראל, אָרדענט איין מאָרגען דינסטאָג אַ פערזאַמלונג פון אַלע פּאַרטייען און גרופּען וועלכע זענען פּערטרעטען אין דער ליגע, בכדי צו פער־ענדיגען די פּראָטעסט־אַקציע אין אונזער שטאָט.

Dr. med. **J. Lubicz**

ORTOPEDA, Gdańska 28, tel. 18-31

קראַנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער

איינענע פּראַצאָוניע פון זעמטליכע אָרטאָפּעדישע, אַפּאַראַטען, ווי : קלאָדקעס אויף פלאַטפוסען, קינסטליכע

קופּאָן

אויף אַ יורידישע עצה

מאָנטאָג 1 דעצעמבער

דערמיט זענען מיר מודיע אונזערע חשוב׳ע לעזער, אַז

אַבּ׳ערשטקלאַסיגער יוריסט

ערטיילט יורידישע עצות

פון 3 ביז 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג

אין רעדאַקציע פון אונזער צייטונג, פּיעטריקאָווער 21.

אינטערעסאַנטען דאַרפען מיטברענגען אַ קופּאָן פון „פאָלקסבלאַט“ פון דעם זעלבען טאָג.

די ברידער־קאַמפּען אין יאָהר 1905 אין לאָדז

9)

צום 25־יאָהרצייט פון יענע בלוטיגע טעג

אין עטליכע מינוט אַרום האָט דער פּ... ־רעטער אַנטאָני געעפענט די אויגען אין דעם אויגענבליק זענען אין שטוב אַריינגעלאָפען עטליכע שכנים מיט אַנ׳אויסגעשריי :

— ס׳געהען פּאָליציאַנטען.

העריענדיג דאָס האָט סטעפאַן געכאַפּט אַ רע־וואָלווער און איהם בעהאַלטען אויף יעדען פאַל

די פּאָליציאַנטען זענען אַריינגעקומען און דער אַלטער בעדנאַרעק האָט דערצעהלט, אַז דאָ זענען געווען עטליכע „באַנדיטען“, וועלכע זענען אַנגע־פאַלען אויף אַ וואוינונג פון אַ „פרידליכען“ אַר־בייטער :

— רעד נישט אַזויפיל — האָט אויסגערופען איינער פון די פּאָליציאַנטען, זאָג נאָר ווער איז דער יונגערמאַן ?

— מיין זון.

און דער ? — האָט געפרעגט אַ זשאַנדאַרם, אנווייזענדיג אויף דעם פערוואונדעטען אַנטעק.

— דאָס איז אויך מיינס אַ זוהן, וועלכען די באַנדיטען האָבען געשאָסען.

די פּאָליציאַנטען האָבען אַדורכגעפיהרט אַ רע־ביזיע, אָבער גאָרנישט געפינען קיין פערדעכטיגעס, דער שווער־פערוואונדעטער אַנטעק איז אָפּגעפיהרט געוואָרען אין שפּיטאָל.

.3

די באָיובקעס האָבען ווייטער געטון זייער אַר־בייט. גאַנצע טייכען אַרבייטער־בלוט האָט געריגען איבער די לאָדזער גאַסען.

די צייטונגען האָבען אין אַ געוויסען טאָג מיט־געטיילט וועגען דעם, אַז דער אָנפיהרער פון די נ. ז.־ראַוועס פון דער באַלוטער „דזשעלניצע“, מיכאַלאַק איז דער׳הרג׳עט געוואָרען. די „באַיאָוועס“ אָרגאַניזאַציעס פון די סאָצ־יאַליסטען און נאַראָדאָווצעס האָבען זיך צושיט איבער די באַלוטער גאַסען, וואו מ׳האָט געקעמפט כמעט אונטער די באַריקאַדען. די רוסישע פּאָליציי און מיליטער, וועלכע זענען געווען געוואוינט צו הוליען איבער די לאָדזער גאַסען און האָבען גע־פּראָוועט אָרגיעס מיט דער בעפעלקערונג, זענען ביז איצט ווי אין דער ערד אַריין. די ברידער־קאַמפען האָבען אָפּגעשוואַכט די רעוואָלוציע.

דער מאָרד איבער מיכאַלאַקן, וועלכער איז גע־ווען אַ פּערזענליכער פריינד פון פעליקס בעדנאַרקן, האָט איהם געטראָפען ווי אַ דונער. ביי איהם איז קאָם האָט זיך אַריינגעגנבעט אַ געדאַנק וועגען נקמה, ער איז געגאַנגען פון דאָמבראָווקא איבער זשגאָווסקאַ גאַס צו גייערס מאַרק, ווען ער איז צוגע־קומען צו זאַזשעווסקא גאַס האָט ער געטראָפען עטליכע יונגע נאַראָדאָווצעס, וועלכע זענען כמעט ווי געלאָפען.

— וואָס איז געשעהען ?

— גוט וואָס מיר האָבען אייך געטראָפען, מ׳האָט דערהרגעט מאַרעקן.

— וואו, ווען ?

— מיר זענען צוזאַמען געגאַנגען אויף קרוט־שאַ גאַס, פּלוצלונג האָבען אונז אַרומגעריגעלט אַ גרופּע „באַיאָוועס“ און האָבען אונז בעשיט מיט קוילען, מאַרעק איז געפאַלען אַ טויטער אויפ׳ן אָרט, מיר זענען קוים ענטלאָפען מיט׳ן לעבען.

-- און איהר גרויסע העלדען, האָט נישט גע־קענט שיסען, מ׳פעהלט אייך דען „מאַשינקעס“ ?

— ניין מיר האָבען נישט געהאַט קיין רעוואָל־ווער, נאָר איין מאַרעק האָט געהאַט ביי זיך אַ ברויניגג.

— וויפיל זייט איהר איצט צוזאַמען ?

— זעקס מאַן.

— קומט מיט מיר, זיי זענען אַלע צוזאַמען צוריק אַוועק אויף קרוטשא גאַס, וואו נעבען דעם דערשאָסענעם מאַרעק האָט זיך שוין געהאַט צו־נויפגעזאַמעלט אַ זעהר גרויסער עולם.

באַלד האָבען זיי זיך געפינען אויפ׳ן אָרט פון פערברעכען, מאַרעק איז געלעגען מיט׳ן פּנים אַרויף, דער קאָפּ איז אַראָפּגעהאָנגען אין ריגשטאָק אַריין, פון שטערן זענען איהם געגאַנגען 2 פּאַסיקלעך בלוט. אין דעם מאָמענט איז אויך אָנגעקומען די פּאָליציי. פעליקס מיט זיבע מענשען זענען אַוועק אויף דאָמבראָווקא.

דאָרט האָבען זיך אין אַ קאָנספּירירטער וואוינונג פערזאַמעלט צוויי צעהנדליג אַרבייטער, וועלכע האָבען געהאַט ביי זיך געוועהר, פעליקס האָט געגע־בען אינסטרוקציעס. די דירעקטיוון זענען געווען שרעקליכע, אָבער אין יענע צייטען איז מען דערצו געווען געוואוינט. ס׳האָט זיך פּשוט געהאַנדעלט וועגען איינאָרדענען אַ געיעג אויף סאָציאַליסטען, פאַר דער פּאַרטיי, פאַר דער „אידעע“, פאַר׳ן „פאָ־טערלאַנד“, אין אָוונד ווען ס׳איז פינסטער געוואָ־רען, זענען די „נאַציאָנאַלע באַיאָווצעס“ אַרויס אויפ׳ן גאַס, אַנ׳אָפּטיילונג פון 20 צוקונפטיגע מער־דער זענען געגאַנגען מיט פעליקסן בראש אָקו־פּירען „דאָמבראָווקא“, פון די פאַבריקען האָבען אָנגעהויבען אַרויסצוגעהען גרופּען־וויז אַרבייטער צו זיך אַהיים. פעליקסעס גרופּע באַיאָווצעס האָט זיך אַוועקגעשטעלט אויף זשגאָווסקא גאַס, מיט קליי־נע עלעקטרישע טאַשען־לעמפּלעך האָט מען בע־לויכטען די פּנימער פון די אָנקומענדיגע אַרבייטער זוכענדיג וועמען צו ערמאָרדען. מ׳האָט לאַנג נישט געזוכט. שוין אין דער ערשטער גרופּע האָט מען געפינען איינעם, וואָס איז געווען שולדיג, עטליכע שאָסען און דער „שולדיגער“ איז שוין געלעגען אַ טויטער.

צווישען די אַרבייטער איז געוואָרען אַנ׳אונגע־הויערער טומעל, זיי האָבען אָנגעהויבען צוריקצו־לויפען אין די פאַבריקען, מורא האָבענדיג ווייטער צו געהען אין די פינסטערע געסלעך, וואו זיי האָ־בען געוואוינט. ס׳זענען צוריקגעלאָפען אַלע, ווייל מ׳האָט נישט געוואוסט, וועלכע „באָיובקע“ ... אָנגעהויבען אַרבייטען אויף גייערס מאַרק.

(המשך קומט).

צוליב א בילד פון א גרויסען יודישען קינסטלער קומט ארויס פון א טראגעדיע אפרייך

(א פאריזער געשיכטע)

פון א. מישעל.

די פאסט האט מיר געבראכט אן איינלאדונג בזה הלשון:

„דאקטאר אין מעדיצין
מ. נ.
און זיין פרוי...
האבען דעם כבוד איינצולאדען
צום ברית-מילה פון זייער ער-
שטען זוהן..."

פאריז 1930

א ברית אין פאריז ביי א בעקאנטען דאקטאר איז אן און פאר זיך א משיקאווע זאך. דערצו ווערען דארט זיין סאמע אנשי שלומנו. גוטע ברידער, יודישע חברה, וועמען א ברית און נאך אזעלכע זאכען ליגען אין דער לינקער פאה. איז אודאי משיקאווע ווי אזוי דער עולם וועט זיך איהרען און פיהלען אויף אזא שמחה.

אבער נישט דאס איז מיר דער עיקר. צוליב דעם אליין וואלט איך נישט דערצעהלט. דער עיקר שטעקט אין דעם טרעפעניש ווי אזוי דער בעריהמטער פאריזער דאקטאר האט זיך פערליבט אין דעם ארימען אוקראינישען מיידעל און געמאכט פלוצים פון אן אומגליקליכער עלענדער פאגראם-יתומה איינע פון די וויכטיגסטע דאמען אין יודישען פאריז...

טרויעריג זעהר טרויעריג הייבט זיך אן די געשיכטע. אין איינעם א וויסטען טאג האבען זיך די אוקראינישע פאגראם-באנדעס אריינגעריסען אין דעם שטילען עלענדען שטעטעלע... וואס ליגט אויפ'ן ברעג פון א דרימעלדיג טייכעל, א צופליס פונ'ם טייך דניעסטער.

מ'דארף האבען געקענט אט די פיצעלקע שטעטלעך, מיט זייערע שטיבעלעך, זייערע בעלי-הבתים, זייער ארימקייט און ציכטיגקייט, כדי צו האבען א בעגריף ווי ווייט ס'איז דערגאנגען דאס אכזריות פון די באנדעס, וואס זענען זיי בעפאלען.

דאס גאנצע פערמעגען פון אזא שטעטעלע האט צומאלס נישט בטראפען וויפיל דאס פערמעגען פון איין רייכען פויער-בעל-גוף. מען האט געלעבט זומער פון אן אוגערקע און ווינטער פון קנאבעל מיט ברויט. דער גביר האט פערמאגט א הויז מיט א שינדלענעם דאך!

געוועהנליך איז קיין דאקטאר נישט געווען און אפילו נישט קיין אפטייק. א קראנקען האט געהיילט דער איינציגער שערער פונ'ם שטעטעל.

צו א שווער קראנקען פלעגט אמאל קומען דער גלח... יא־יא, דער גלח, וואס האט געלייענט ביכלעך און הייסט עס פערשטאנען מעדיצין... זיין קאנקורענט פלעגט זיין דער קראנקסטער יוד פון שטעטעל, וועלכער האט פערמאגט פראקטיק פון זיך אליין, ווי אין די צייטען פון מענדעלע'ס ר' חיים און זיין בוך שלמה ר' חיים'ס...

שטילע רוהיגע שטעטלעך! וואס פאר א רוהיג ציכטיג לעבען מען האט געלעבט דארט! מען האט גע'דאה'גט, מען האט זיך געפלאגט, און מען האט זיך אמאל געפרעהט.

די גרויסע וועלט פלעגט זיך פון זיי דער-ווייטען נאר ווען א שרפה פלעגט עס אמאל אפ-ווישען... אדער חוץ פון אזא שטעטעלע פלעגט זיך עפעס ווי דורך א נס ארויסרייסען און א שיין טון א גרויסער טאלאנט, א פאעט אדער א מאלער...

פלעגט מען זיך דערוויסען און — פערגעסען אויף א יובל יאהרען.

מען דארף אבער נישט מיינען, אז אין די שטעטלעך האט נישט געשלאגען קיין איינענער פולס. ניין, די יוגענט פלעגט אמאל זיין דארטען פיל אינטערעסאנטער ווי אין די גרויסע שטעט. מען האט געלייענט, מ'פלעגט דיסקוטירען, מ'פלעגט שאפען ביבליאטעקען, פיצינקעלעך ווי דאס שטע-טעל. דראמאטישע קרייזען האבען אויפגעפיהרט „ליטערארישע" פיעסען... מ'האט פערקויפט שקלים... געקליבען אויפ'ן נאציאנאל-פאנד...

דאס שטעטעלע ק... איז געווען אזא מין שטעטעלע. מיט דעם צוגאב נאך, וואס ס'איז גע-ווען א מקום-תורה. יודען האבען געלערנט דארט. געווען לומדים. און נאך מיט א צוגאב — שעהנע יודישע טעכטער געווען דארטען. צוויי גרויסע מעלות.. תורה און שעהנע מיידלעך.

אין דעם דאזיגען שטעטעלע האט אויך גע-וואוינט א פאמיליע לפידות. א פאמיליע ווי די דורכשניטליכע איינוואוינער. מענשען פון קרוב צו פופציג יאהר. בשעת ס'האט אויסגעבראכען דאס אומגליק, מיט זיי האט געוואוינט אן אויסגעגעבענע טאכטער, זייער איידעם אן אנגעשטעלטער אין דעם געוועזענעם פריצ'ס וואסערמיהל, זייערע אייגענע קינדערלעך און דער טאכטערס...

איז אין א וויסטען טאג האט זיך אהין געיאוועט א פאגראם-באנדע אונטער דער אנפיה-רונג פון א פאלקס-שול לעהרער. און צווישען די קרבנות איז אויך געווען די פאמיליע לפידות. לעבעדיג געבליבען איז נאר א מיידעל פון א יאהר פופצעהן און צוויי קינדעלעך דער עלטערער טאכטערס.

ווי אזוי און ווי ארום דאס עלענדע מיידעל, וואס איז פלוצים געווארען א מאמע פאר צוויי יתומים'לעך, איהר שוועסטערס קינדער, האט זיך דערשלאגען קיין פאריז, וועגען דעם וויל איך נישט דערצעהלען. אזעלכע זאכען זאלען זיך שוין נישט אומקעהרען. איך וויל אייך נאר דערצעהלען, וואס איז געשעהען אין פאריז. און איהר וועט מוזען מודה זיין אז עס פאסירען נסים נאך היינ-טיגע צייטען.

א יונגער יודישער מאלער האט זיך צופעליג געפונען אין פאריז וואוהין ער איז געקומען מאכען אן אויסשטעלונג און בעקומען סמיכות פון דער וועלט-שטאט.

א יודישער מאלער נישט ווייל ער האט גע-שטאמט פון יודישע עלטערן. נאר א יוד אליין, א יוד מיט א יודיש הארץ, און מיט א יודישען געדאנק.

האט ער וועניגער אין זי.ען געהאט צו מא-כען וויזיטען ביי די רייכע אויפגעבלאזענע מצבע-נאטען, ווי ארומנישטערען אין די ארימע יודישע וואוינונגען, כדי אריינצודרינגען אין לעבען פון ארימען פאלק.

ער האט מיר קיין רוה נישט געגעבן. מיך שטענדיג געשלעפט, נאכאמאל זעהן עפעס א יודי-שע פאמיליע, ווידער אנקוקען די עמיגראנטען. עס איז איהם ממש געגאנגען אין לעבען, וואס מעהר צו זעהען. בעזונדערס די יתומים.

און אין א שעהנעם טאג האבען מיר אנגע-טראפען צו דעם מיידעלס דירה, די מאמע פון די יתומים.

זי האט געמאכט אויפ'ן מאלער א קאלאסא-לען רושם. נישט מיט איהר שעהנקייט, וואס מישטיינס געזאגט פאר א שעהנקייט האט געקענט זיין ביי אזא פערזאומערט לעבען, נאר עפיס מיט בעזונדערען חן, וואס נאר גאט-געבענשטע קינסט-לער דערפיהלען איהם.

דער מאלער איז געווען אזוי בעגייסטערט, אז כ'האב געמיינט, ער איז געריהרט געווארען.

— מישעל... האט ער גע'טענה'ט, איהר וועט זעהן, וואס איך וועל מאכען פון איהר!

און אין עטליכע טעג ארום, איך קום אריין אין עקספאזיציע-זאל, א ניי בילד הענגט. א וואונ-דערליך בילד!

נישט נאר איך, ווער ס'איז אריינגעקומען איז ווי צוגעשמידט געווארען צו דעם דאזיגען בילד.

דער מאלער אליין איז געזעסען אין א וויג-קעל, געקוקט אהין און זיך געביסען די ליפען פאר אויפרעגונג.

אזוי פיל קראפט איז געווען אין דעם בילד! מען האט געזעהען ווי דער ווילען צו לעבען קעמפט מיט'ן זכרון, וועלכער ווייזט גרוילען. עס האט זיך געדאכט, אז יעדער שטריך פונ'ם געזיכט איז אין אומאויפהערליכען קאמף מיט זיך אליין, און דער גאנצער אויסדרוק פונ'ם פנים האט ווי גערופען:

— מיר ווען לעבען, מיר וועלען זיין, אויף צו להכעיס אלע רוצחים, אויף צו להכעיס דער גאנצער וועלט.

א מענגע בעלנים האבען זיך געפונען אויף דעם בילד, עס איז אבער געווען דארטען א צע-טעל: „פערקויפט".

מען האט זיך געשטופט ארום דעם בילד. מען האט געהאלטען אין איין קאמענטירען. מען האט געקויפט אנדערע בילדער און אוועקגעהענדיג זיך אומגעקוקט מיט בענקשאפט צו יענעם בילד...

איך פערשפאר אייך צו זאגען, אז דאס בילד איז געווען געמאלען פון יענעם מיידעל.

איך האב מיך אינטערעסירט ביים מאלער:

— גוטער ברודער, ווער האט עס געקויפט?

ער האט אבער נאר געביסען די ליפען און נישט געענטפערט. אנשטאט צו זיין צופרידען, וואס ער פערקויפט זיינע בילדער, איז ער געווען נערוועז און אויפגערעגט.

ביז איין מאל אין א טאג איז אריינגעקומען א יונגערמאן, און ארומקוקענדיג אלע בילדער געבליבען שטעהן פאר יענעם.

ער האט געקוקט לאנג, און ווען ער האט אוועקגענומען זיין בליק האט מען דערזעהען ווי די אויגען גלאנצען פון איבערפלוס...

ער איז צוגעקומען גאנץ בעשיידען צום ווינקעל וואו דער מאלער איז געזעסען ארומגע-רינגעלט פון עטליכע נאהענטערע בעקאנטע. ער האט אויסגעדריקט זיין ווונש זיך צו בעקענען מיט'ן מאלער, דערנאך מיט אונז אלע. און דער-נאך — אהן צערעמאניעס, געבעטען דעם מאלער, אויב ס'איז מעגליך, זאל ער איהם דערצעהלען די געשיכטע פון דעם בילד...

איך וויל נישט מאריך זיין, כאטש ס'איז אן אינטערעסאנטער מאמענט. צו וואס זאל איך „אנציהען"? איך דערצעהל דאך א פאקט, נישט קיין בייקע.

און אין א קורצער צייט ארום האבען מיר געפראוועט א חתונקעלע.

דער יונגערמאן. א יוד, א בעקאנטער דאק-טאר האט חתונה געהאט מיט דער יתומה. דאס בילד האט דער מאלער געגעבען, ווי ער האט געזאגט „נדן" און „דרשה-געשאנק". ווייל דאס צעטעל „פערקויפט" האט ער אויפגעהאנגען נאר צוליב דעם מ'זאל איהם נישט פלאגען ער זאל עס פערקויפען.

ער האט, זאגט ער, בשעת'ן מאלען געפיהלט, אז ער מאכט נישט גלאט א בילד, ער מאלט דעם גורל פונ'ם מיידעלס לעבען...

דאס אר-מאלק לעבט זיך גליקליך. איך נעהם אפ טייערע גרוסען פון זיי.

און היינט האב איך די איינלאדונג אויף א ברית צו זיי. איך בין נישט קיין יוד פון געהן אויף בר ת'ן צי אויף התנות. אבער ווי אזוי געהט מען נישט אויף אזא מין ברית?

היינט און פאלג. טעג!
דער דרייסטער רייטער פון ווילדען מערב, דער העלד פון דער פרעריע און פאמפאסען, דער בעריהמטער
KEN MAYNARD
וועט צום 1. מאל רעדען און זינגען פון עקראן אין זיין בעסטען ראמאנטישען פילם
Senor Americano
דראמע פון ליבע און העלדענטאט.
געזאנג, הומאר, עמאציע, סענסאציע.
אויסער'ן פראגראם: קלאנג-קאמעדיע
מיט'ן פרעכטיגסטען „MUSIE"
„BRZDĄC" אין דער הויפט-ראלע.
אנהויב אין געוועהנליכע טעג 4 נאכמיטאג, שבת, זונטאג און יום-טוב 12 א זייגער ביים
פאפולערע פרייזען.

Dr. med.
B. Robinson
פיעטרקאווער 10, טעל. 131-86
צוריקגעקעהרט

די „רייצענדע" פרוי

פון דר. העלענא ל.

יעדער פרוי קאן זיין „רייצענד". דאס איז גאר נישט אפהענגיג פון יוגענד, שעהנקייט, געזעל-שאפטליכע פאזיציע אדער פון פערמעגען, דאס איז מעהר א פראגע פון זעלבסט-דערקענטניש. פון אויפריכטיגער זעלבסט-קריטיק, און פון לאזען זיך בעלערנען.

לאמיר זיך נאר דערמאהנען, ווי אזוי די מייד-לעך פון פריהערדיגע צייטען פלעגען דענקען וועגען דער דאזיגער פראגע. אמאליגע זיטען האבען געפאר-דערט, אז א מיידעל, זאל זיין שטרענג געגען די מענער און זיך האלטען פון זיי פון דער ווייטענס. אן „אנשטענדיג" מיידעל האט תמיד געמוזט זיך האלטען אין דער פאזיציע פון ווערען-זיך. דער-ביי האט געשפילט א גרויסע ראלע דער בעהאלטענער געדאנק, אז מענער, וואס קעלטער מ'איז צו זיי וואס מעהר מען טרייבט זיי, דאס מעהר פערברענען זיי זיך אין לידענשאפט.

דאס איז געווען די צייט פון דער לוסטיגער אלמנה, די צייט, אין וועלכער די פרוי האט בע-הערשט די געזעלשאפט. און די מיידלעך האבען גע שפילט א מינדערווערטיגע ראלע. די פערהייראטע פרוי, די אלמנה, האט זיך געמעגט דערלויבען צו ווייזען־זיך אזוי ווי זי איז. דאס מיידעל אבער האט דאס נישט געטארט דער טיפ, וועלכער האט דאן בעהערשט די געזעלשאפט און די סאלאנען איז געווען די פרוי די אנשטעלעריג.

צום גליק פאר'ן גוטען געשמאק און פאר דער מאראל האבען זיך די צייטען געענדערט, היינטיגע מיידלעך זענען פונקט אזוי רייצענד ווי די אמאליגע „לוסטיגע אלמנה", היינטיגע מיידלעך האבען שוין פון לאנג איינגעזעהען, אז העפליכקייט און פריינד ליכקייט ווירקען בעסער אויף די מענער ווי די קאלטקייט און דאס בלאזען זיך. הייטיגע מיידלעך ווילען זיין נעט און רייצענד.

לאזט זיך דאס אויסלערנען?

מיידלעך, וואס האבען געהאט דאס גליק אויפ-צוואקסען ביי עלטערען וואס האבען געפיהרט א הארמאניש לעבען פון ליבע און פריינדליכקייט, וועלען געוועהנליך האבען די דאזיגע זעלישע מעלות, וועלכע מיר רופען אך מיט דעם ווארט „רייצענד". אודאי זענען פערהאן פרויען, וועלכע האבען בעקומען פון דער מוטער-נאטור אזא רייכען נדן, אז זיי ציהען צו זיך. און זענען „רייצענד". אבער אפילו די דאזיגע פון דער נאטור געבענשטע בעשעפענישען זענען נאך רייצענדער ווען זייער גע-בוירענע מעלות ווערען פערמעהרט דורך בילדונג און א הארמאנישער ערציהונג.

מיט וואס זענען אזוי רייצענד די בעוואונ-דערטע אקטריסעס און פילם-סטארס? דא ווירקט א חוץ דער נאטירליכער שעהנהייט, דער חן, דער שמיי כעל, די גראציעזע בעוועגונגען און די בויגעוודיג קייט פון קערפער. אבער מיט חן און גראציע ווערט מען נישט געבוירען. דאס דערגרייכט מען דורך שטענדיגער ארבייט און איבונג.

דא איז אבער וויכטיג איין פונקט גוט צו גע-דענקען: חן און גראציע און רייץ האט מען נאר דורך אייגענע פיזישע און גייסטיגע מעלות און דורך אייגענער דערציהונגס-ארבייט. דאס הייסט, אזא ריי צענדע פרוי טאר נישט קאפירען קיין אנדערע פרויען איהר רייץ מוז זיין איהר אייגענער.

דא גילט פאר דער פרוי דאסזעלבע וואס פאר'ן מאן: מען מוז זיין דאס וואס מען איז און נישט וועלען אפנארען צו זיין כלומרשט עפעס אנדערש אדער עמיצער אנדערש — א שלעכט געמאכטע קאפיע פון א פרעמדען מענשען, וועלכער קאן אפשר זיין שעהן פאר זיך און וועלכער רופט ארויס שפאט און חוזק ווען ער בעווייזט זיך אלס קאפיע.

די רייצענדע פרוי דארף זיך היטען פאר איי-בערטרייבונגען, און אויך פאר א געוויסען סארט פון ליבענסווירדיגער צודרינגליכקייט. די פרוי דארף נישט ארויסווייזען אז זי ווארט אויף דעם לויב פון איהר שעהנקייט, און פון די אנדערע גוטע מעלות איהרע. זי זאל אויך נישט בעלעסטיגען איהרע מיט-מענשען מיט אן איבערגעטריבענער פריינדליכקייט. מיטן איבערטרייבען זייער פריינד-ליכקייט ווערען א סך פרויען צודרינגליך אין דער געזעלשאפט, אזא צו-פריינדליכע פרוי, וועט אייך יעדעס מאל איבעררייסען דעם שמועס מיט אנדערע „פריינדליכע" פראגען, צי מען זיצט גוט, צי עס פעהלט גאר נישט, זי וועט זיך טויזענד מאל ענט-שולדיגען דערפאר, וואס דער טארט איז איהר כלומרשט נישט געלונגען, כאטש זי ווייסט גאנץ גוט, אז דער טארט איז דווקא גוט. אבער זי וויל אויף דעם אופן ארויסציהען ביי איהר גאסט אנ'-אנערקענונג און א לויב.

בעזיצט א פרוי דעם רייץ פון א מוטיגען, זעלבסטבעוואוסטען אויפטרעטען, דאן ווערט איהר רייץ נאך מעהר פערמעהרט, ווען זי איז גערעכט געגען אנדערע מענשען, ווען זי איז מודה, אז איהרע מיטשוועסטער האבען אויך מעלות און ווען זי ענט-שולדיגט די חסרונות פון די אנדערע. מענשען וועל כע ווילען תמיד בעווייזען אז זיי זענען גערעכט, ווערען אומבעליבט.

מען טאר אבער אויך נישט זיין צופיל בעשיי דען, ס'איז נישט גוט און נישט שעהן. זיך דווקא וועלען פערשטופען אין א ווינקעלע. ווער עס וויל כסדר נאר אלעמען העלפען און וויל קיינמאל נישט אננעהמען קיין פריינדליכקייט, ווערט מיט דער צייט צוגעגעסען מיט זיין איבערגעטריבענער פריינד-ליכקייט. די מענשען האבען טיילמאל ליב צו בע-צאהלען פאר א פריינדליכקייט מיט אנ'אנדערער פריינדליכקייט. און ווען מען נעהמט נישט אן זייער פריינדליכקייט, פיהלען זיי זיך פערשטויסען.

דער טיפ פרויען, וועלכע ווילען נאר טוען גוטס, און ווילען גאר נישט אננעהמען דערפאר, גע-פעלט מעהר די פרויען ווי די מענער. די מענער האבען ליב ביי דער פרוי אביסעל ווייבליכע איי-דעלקייט, אבער נישט צופיל. אט, אזוי פיל, וויפיל עס איז נויטיג צו קענען אויקלויבען פאסענדע מאדערנע היטען, שעהנע, געשמאקפולע קליידער, זיך צו לאזען שניידען א שעהנע מעלענע און בכלל צו פערווענדען אביסעל צייט פאר דער פלעגונג פון דעם „זינדיגען גוף".

אביסעל דאס און אביסעל דאס — און אט האט איהר די רייצענדע פרוי. ס'איז נאר נויטיג אביסעל גוטער ווילען, און אביסעל אינטעליגענץ, כדי נישט צו געבען נישט צופיל און נישט צו-וועניג

—=:O:=—

אין אפגרונט

סענסאציאנעל-עראטישער ראמאן (16

סענסאציאנעל-עראטישער ראמאן

אין איינעם אַ װאָוונט, װען ער איז געגאַ־גען מיט פאַני׳ן פון טעאַטער, האָט מיטאַמאָל גענומען רעגענען און זיי האָבן גענומען אַ צוגע־מאַכטע קאַרעטע.

די קאַרעטע איז געװען אַן׳אַלטע און אַ בי־ליגע, די פערד זענען געװען שװאַכע און דאַרע, און דער פורמאַן האָט געדרעמעלט אויף דער קעלניע.

בעת זיי האָבן זיך אַזוי לאַנגזאַם געשלעפּט, איז אַן׳אַלטער פורמאַן, מיט אַ לאַנגער בייטש, צוגעגאַנגען צום פענסטער פון קאַרעטע און האָט געזאָגט צו פאַני׳ן מיט אַ גראָבער פערטרונקענער שטים:

— װאָס מאַכסטו?

— אַ, דאָס ביזטו?

זי האָט זיך אַ הויב געטאָן פון װאָגען, און האָט זיך צוריק געזעצט און געזאָגט צו איהר געליבטען:

— דאָס איז מיין פאָטער.

איהר פאָטער! דער שמוציגער אויסװאורף, מיט אַ לאַנגען איינגעפלעקטען ראָק, מיט די בלע־כענע קנעפּלעך אַרויסגעריסען, זיין געזיכט רויט און בלאָה פון אַלקאָהאָל, דאָס איז איהר פאָטער, װעלכער איז נאָך אַלעמען דאָך אַביסעל ענליך צו דער שעהנער פאַני.

דער פאָטער האָט זיך גאָרנישט געקימערט צו װיסען, װער איז דער מאַן, װאָס זיצט מיט זיין טאָכטער, ער האָט זיך צו איהם אַפילו נישט צוגעקוקט, און ער האָט איהר דערצעהלט די בייטס פון דער פאַמיליע:

זיין אַלטע, זיצט זינט עטליכע יאָהר, זי איז אויף צרות. זאָלסט איהם געהן בעזוכען דאָנער־שטאָג. איהם איז נישט שלעכט. מיין בייטש איז גוט, אָבער די געשעפטען זענען אין דער ערד. אויב דו דאַרפסט אַ גוטען קוטשער אויף אַ חודש, װעל איך קענען אָננעהמען די שטעלע.

דער פאָטער איז אַװעק, און די קאַרעטע האָט זיך װייטער געשלעפּט.

איצט האָט פאַני דערציילט איהר ליבהאָבער די גאַנצע געשיכטע פון איהר פאַמיליע.

זי האָט עס געװאָלט שטענדיג אויסמיידען, אָבער איצט האָבען זיי שוין אַזויפיל געװאוסט איי־נער פון אַנדערען, אַז זי האָט זיך נישט געהאַט װאָס צו שעמען.

זי איז געבוירען געװאָרען אין אַן׳אָרימער פאָרשטאָט.

איהר פאָטער איז געװען אַן׳אויסגעדינטער סאָלדאַט, און האָט זיך געשפייזט אַלס פורמאַן און דינער אין מיאוסע הייזער.

זי האָט קיינמאָל נישט געקענט איהר מוטער װעלכע איז געשטאָרבען אין קימפעט, אָבער מענ־שען האָבען געצװאונגען דעם פאָטער, ער זאָל אָנערקענען זיין קינד אי׳ן זאָל צאָהלען פאַר דער אַם.

ער האָט געמוזט פאָלגען און װען פאַני איז אַלטגעװאָרען 4 יאָהר, פלעגט ער איהר נעמען אין זיין װאָגען, װי מען נעמט מיט אַ קליין הינטעל, און זי האָט זיך אַמוזירט מיט׳ן טומעל פון גאַס, מיט דעם קלאַנג פון גלאָק און מיט די לאַמטערנס.

אָבער דער פאָטער איז באַלד מיד געװאָרען פון זיין קינד. דערצו האָט זי איהם געשטערט אין זיין חתונה מיט דער אלמנה פון אַ רייכען פרוכט־הענדלער.

די אלמנה איז געװען מאָדנע מעשים, װעל־כע האָט נאָכדעם געדינט אין פאַני׳ס הויז, אין די צייטען, װאָס פאַני איז געװאָרען פאַריזער בע־ריהמטהייט.

מעשים איז געװען זעהר פריינטליך צו דער קליינער פאַני, און דערפאַר האָט פאַני איהר נאָכ־דעם צוגענומען פון פאָטער, װעלכער האָט פער־שװענדעט איהר פערמעגען, האָט איהר געשלאָגען און האָט נאָכדעם אַריינגענומען אַ גאַסען־מיידעל אין הויז.

די אָרימע מעשים װייס שוין, נעבעך, װאָס אַ מאַן אַ צאַצקע קאָסט. זי איז ענדליך צוריק אַװעק פון מיר, כדי אויפצוזוכען איהר שלעכטען מאַן. איצט ליגט זי אין שפּיטאָל, אָבער װי דער אַלטער לומפּ איז געזונקען אָן איהר! װי שמוציג ער איז! די בייטש איז איצט די איינציגע זאַך אין דער װעלט, װאָס ער פערמאָגט.

זשאַן האָט געציטערט, הערענדיג די געשיכטע!

דער פאָטער און מוטער, צו פערגלייכען צום איידעלען פאָטער זיינעם און צו דער הייליגער פרוי, װעלכע איז זיין מוטער!

פאַני האָט פערשטאַנען, װאָס ער טראַכט, און דעריבער האָט זי געענדיגט איהר דערצעה־לונג מיט דער בעמערקונג:

— יעדע פאַמיליע האָט עפּעס פון דעם מין און קיינער קען דערפאַר נישט זיין פעראַנטװאָרט־ליך. איך האָב מיין פאָטער, און דו האָסט דיין אָנ־קעל צעזאַר!

קאַפּיטעל זעכס
אין דער היים

„מיין טייערער זשאַן.

„איך שרייב דיר דעם בריף נאָך דער גרוי־סער אויפרעגונג, װאָס מיר האָבען דורכגעמאַכט. דער צװילינג איז פערשװאונדען פון קאַסטעל, און מיר האָבען עס נישט געקענט געפינען גאַנצע צװיי טעג און אַ נאַכט.

עס איז געװען זונטיג, װען מיר האָבען זיי פערלוירען. איך האָב זיי אויסגעפוצט צו געהן מיט דעם פאָטער. כ׳האָב מעהר פון זיי נישט געטראַכט, װייל איך בין געװען בעשעפטיגט אַרום דער מו־טער, װעלכע איז געװען זעהר קראַנק דעם פריה־מאָרגען.

די מוטער איז געװען אין איהר צימער, און דו קענסט זיך פאָרשטעלען, מיט װאָס פאַר אַ שרעק מיר האָבען זיי דערװאַרט אין שפּייז־זאַל. די דינער זענען אַװעק זוכען איבער׳ן גאַנצען גוט, דער װעכטער האָט געגעבען זייגע סיגנאַלען. צע־זאַר איז געלאָפען אין איין זייט און איך אַ צװיי־טער. מיר האָבען זיי נישט געפונען. אַ, װאָס פאַר אַ שרעקליכער טאָג דאָס איז געװען! איך האָב בעדאַרפט געהן יעדע מינוט צו דער מוטער און שמייכלען צו איהר, און זאָגען איהר, אַז איך האָב אַװעקגעשיקט די קינדער אין דעם צװייטען דאָרף.

דעם גאַנצען טאָג האָט זי געשװיגען, אָבער װען דער אָװענד איז געקומען און די לייט זענען אומ־עטום אַרומגעגאַנגען זוכענדיג די קינדער, און איך פלעג אַלע װיילע אַרויסקוקען דורך די פענסטער, כדי צו זעהען, אויב מען קומט צוריק מיט די קינ־דער, האָט זי זיך צעװיינט און געזאָגט, זי װייס, אַז מען בעהאַלט פון איהר אַן׳אומגליק.

ערשט מאָנטאָג האָבען די אַרבייטער זיי גע־פונען אינמיטען טייך, שוידערענדיג פון קעלט און פון הונגער. די קינדער זענען אַהין פערטראָגען געװאָרען אין דעם קליינעם פישער־שיפעל אויפן ברעג. און װעלכען זיי זענען אַריין שפּילען. עס איז געװען אַ גליק, װאָס דאָס שיפעל האָט זיך נישט איבערגעקעהרט.

מעהר פון אַלעמען האָט דערפון געליטען די מוטער, װעלכע האָט געפיהלט אַן׳אומגליק האָט געטראָפען אין דעם הויז.

אַפילו װען מיר האָבען איהר קיין זאַך דערי־צעהלט.

זי איז נאָך איצט אויך אַ דערשלאָגענע און מיר קענען זי נישט טרייסטען, דער איינציגער, װאָס קען איהר ברענגען אַביסעל פרייד, איז איהר עלטערער זון זשאַן. מיר בעטען דיך דעריבער, דו זאָלסט צו אונז קומען אויף אַ קורצע צייט, כדי דיין מוטער זאָל דיך קענען זעהען. דו דאַרפסט עס טון, פאַר דיין מוטער".

זשאַן האָט דורכגעלייענט דעם בריף אין איין אָטעם און האָט זיך פערטראַכט. ער האָט זיך איצט דערמאָנט אָן זיין גאַנצער פאַמיליע, װעלכע ער האָט אַזוי געליבט.

— װאָס איז דאָס, לאָז מיך זעהען?

(פאָרטזעצונג קומט).

יוד. „אַרטיסטען־פאַראיין אין פוילן
דירעקטאָריאַט
פון די פאַראיינס־טעאַטערן
בעפולמ. דיר. פאַר לאָדז: שטאָק־פעדער. לאַטער: א. בעזמאַן

לאָדזער יוד. קאַמער־טעאַטער
„אַררט"
בילער איז װייסע זאַל
מאַנטייפעל זאַכאַדניאַ 43
קונסטל. לייטער: משה בראָדערזאָן.

היינט, מאָנטאַג — 1 פאָרשטעלונג
אָנהויב 9.15 אין אָװענד
פּאָפּולערע פרייזען פון 80 גר. אָן
אויפן הימל איר׳ד
אין 2 טיילען, 14 בילדער.

נומערן: 1) קלויזניקעס, 2) דאָס ליד פון די מיד ערד, 3) אויפ׳ן דאָרף, 4) שלום־בית, 5) נעט־שטענדריק, 6) אויפ׳ן „דעפּטאָק", 7) אויפ׳ן װאַנ קיין בית־לחם, 8) נאָך האַלבע נאַכט, 9) „לאַפּסערדאַקעס", 10) ביים סאַמאָװאַר, 11) מאָנאָלאָג, 12) הערבסט־טאַנגאָ, 13) יודישע ראַפּסאָדיע, 14) אויפ׳ן הימעל אַ יריד.

אַנסאַמבל לויט׳ן א. ב. פּ ר ו י ע ן: זיסעל־גירל, מ. דאַלסקאַ, לאָלאַ זילבערמאַן, שיינע מרים, מאָשע פּעטערמאַן, אַלאַ שליפּקאָװיטש. מענער שמואליק גאָלדשטיין, שמעון דזשיגאַן, מאָטעל קאָן יעקב װיינגראָס, ישראל שומאַכער, י. שיפער.

ט ע ק ס ט ע ן: מ. בראָדערזאָן, ל. נאָרעלמאַן, שום גאָן, מוזיק: ה. רובין, א. בייגעלמאַן און פאָלקס־מאָטיװען! דעקאָראַציעס און קאָסטיומען: י. ברוינער, טענץ איינגעשטעלט דורך אירענע פּראַשיצקאַ. מוזיק־לײטער—ה. רובין, רעזשי—דזשיגאַן, שומאַכער. בינע־אינספּעקטאָר—מ. קאָן, ליכט־עפעקטען—יעראַז.

בילעטען צו בעקומען אין קאַסע פון 11 — 2 ביי טאָג און פון 5 אָוו. שבת און יום־טובים אַ גאַנצען טאָג

DR. MED. H.LUBICZ
ספּ. פאַר הויט, װענערישע און געשלעכטס־קראַנקי
נעהמט װידער אָן
אויף צעגעלניאַנאַ 43, טעל. 141-32
עמפּפאַנגס־שעה׳ן 8–10, 12–2, און 5–8 זונטאַג און יו״ט 9–1. פאַר דאַמען בעזונדערער װאַרטע־זאַל.

דער גנב...
(ערצעהלונג)
פון ש. עלי.

דער טויער פון תפיסה האָט זיך געעפענט, און אַ יונגערמאַן פון אַ יאָהר 35 געװעזענער אַר־רעסטאַנט נומער 568 און איצט צוריק נייטען לי־רער, איז אַרויס אויף דער פרייער װעלט נאָכדעם, װי ער איז אָפּגעזעסען פינף מאָנאַטען פאַר גנבה...

ער האָט זיך אָפּגעשטעלט נישט װייט פון די גרויע װענט, װעלכע האָבען איהם לאַנגע חדשים געהאַלטען אָפּגעשלאָסען פון דער פרייער װעלט, טיף אַריינגעצויגען אין זיך די געשמאַקע לופט און דאַן זיך אַרומגעקוקט אין אַלע זייטען.

א מאַן פון אַ יאָהר פערציג איז איהם אַנטקעגען געלאָפען, אַנגעכאַפּט זיינע ביידע הענד און זיי שטום געדריקט. קוקענדיג נייטענען גלייך אין די אויגען אַריין, װי ער װאָלט װעלען פון איהם איהם עפּעס אויסגעפונען. ביידע מענער האָבען זיך שװייגענדיג געלאָזט געהן איבער׳ן פוסטען פעלד, װאָס האָט זיך געצויגען פון טורמע, דער עלטערער נייטען׳ס אַ לאַנג־יאָהריגער פריינד, איז געװען דער ערשטער איבערצורייסען דאָס שװייגען.

— זאָג מיר, — האָט ער געצויגען די רייד, קוקענדיג מיט אַ פאַרשעהנדיגען בליק אויף נייטע־נען, — װאָס איז באמת מיט דיר געשעהען? האָסטו זיך מודה געװען אין איינברעכען זיך אין אַ פרעמדען הויז מיט׳ן צװעק צו גנבענען. אָבער עס גלויבט זיך מיר בשום אופן נישט, ביזט נישט גע־װען אין קיין נויט. אַז די פערצװייפלונג זאָל דיך טרייבען צו אַזאַ שריט... און בכלל װי קומט עס צו דיר?... אומעגליך!...

— אָבער איך בין גרינג אָפּגעקומען! — האָט נייטען געשמייכעלט.

— יאָ, גרינג, — האָט דער פריינד מודה גע־װען, — און דאָס איז דערפאַר, װייל דאָס איז געװען דיין ערשטער פערברעך... און דיין רעקאָרד אַ גוטער, אַ ריינער...

— איז מיין פרוי נישט געקומען? — האָט נייטען איהם אונטערגעבראָכען...

— ביין. איך האָב איהר געזאָגט, אַז דו װערסט בעפרייט ערשט מאָרגען. װייל כ׳האָב געװאָלט זיין מיט דיר אַליין, און פון דיר אויסגעפונען דעם אמת... קיינער פון דיינע פריינד גלויבט נישט, אַז דו ביזט פעהיג אויף אַזאַ זאַך... יעדער איז זיכער, אַז דאָ איז עפּעס אַנדערש...

נייטען האָט אויף איהם אַ קוק געטאָן פון דער זייט, געשמייכעלט און זיך פלוצים אָפּגעשטעלט:

— גוט, איך װעל דיר זאָגען דעם אמת! — עס איז געװען אַ פרוי, טאַקע יענע, װאָס אין איהר הויז בין איך אַרעסטירט געװאָרען... אָבער, געדענק מיין פרוי טאָר קיינמאָל נישט װיסען דערפון! ביי איהר איז ליבער אַז איך זאָל האָבען געכאַפּט גע־װאָרען ביי אַ גנבה, איידער אין אַ ליבעס־פערהעלט־נישט מיט אַן׳אַנדער פרוי! דער פאַקט איז, אַז זי האָט מיך טאַקע חושד געװען אין אַ לינקער ליבע, אָבער װען זי איז געקומען צו מיר אין טורמע, האָב איך איהר „בעװיזען" אַז עס איז געװען אַ גנבה. נאַטירליך האָב איך איהר אָנדערצעהלט, אַז עס איז מיר פלוצים בעפאַלען אַזאַ משוגעת, אפשר דערפאַר, װאָס דאָס איינטאָניגע לעבען איז מיר נמאס געװאָרען און אפשר, װייל עס האָט זיך מיר פערגלוסט אַן׳אַװאַנטורע, אָבער אַזוי איז עס! זי איז איבערצייגט געװאָרען און פשוט אויפגעלעבט, יאָ, איך האָב געזעהען װי איהרע אויגען האָבען זיך אַנגעצונדען מיט פרייד, דער געדאַנק, אַז איהר מאַן איז אַרעסטירט געװאָרען פאַר גנבה, איז פאַר איהר געװען אַ גליקליכע דערלייזונג פון דעם שװערען חשד, אַז איך האָב זי פערראַטען מיט אַן׳אַנדער פרוי...

— הייסט עס, אַז די פרוי, װאָס האָט דיך אַר־רעסטירט איז דיין געליבטע?... װי אַזוי האָט עס פאַסירט?

— עס איז קיין אַנדער ברירה נישט געװען!.. איהר מאַן איז אַנגעקומען אונערװאַרטעט יענעם אָ־װענד. די פרוי איז געװען שרעקליך פערצװייפעלט... מוזט װיסען, אַז זי איז אַ מאַמע פון צװיי קינדער. איהר גאַנצער לעבען װאָלט צובראָכען געװאָרען. דער מאַן, אַ גרויסער כעס׳ן און שרעקליך אייפער־זיכטיג אויף איהר, װאָלט נישט געשאַנעװעט נישט איהר און נישט מיך.

— נו, האָט זי איהם געזאָגט, אַז דו ביזט אַ גנב?... אַ שעהנע געליבטע!

— האָסט אַ טעות... זי האָט גאָרנישט גע־זאָגט... עס איז געװען מיין אייגענער איינפאַל. דאָס איז געװען דער גרינגסטער װעג פאַר מיר און נאָך מעהר, פאַר איהר. װען זי האָט דערהערט זיינע טריט, האָט זי מיר שנעל פערשפאַרט אין שאַפע, אָבער ער װאָלט מיך סיי־װי ענטדעקט. אַפילו װען ער װאָלט נישט צוגעקומען צו דער שאַפע װאָלט איהר שרעק זי פערראַטען. זי האָט זיך אײנגאַנצען געטרייסעלט און איז געװען בלאַס װי דער טויט.

— און דער מאַן האָט דיר געגלויבט?

— אַלץ הייסט געגלויבט! איך האָב געמוזט אָנשטרענגען אַלע מיינע כוחות צו פערמיידען, אַז זי זאָל נישט פלאַפּלען, װאָס מען דאַרף נישט, װאָרום זי האָט קיין שום בעגריף נישט געהאַט פון דעם פלאַן װאָס איז געבוירען געװאָרען ביי מיר אין קאָפּ, באַלד װי זי האָט מיך פערשפאַרט אין שאַפע...

נייטען האָט זיך אַרומגעקוקט אין אַלע זייטען, װי ער װאָלט מורא געהאַט, אַז עמיצער זאָל זיך נישט אונטערהערען און דאַן װייטער דערצעהלט:

— אַזוי שנעל װי דער מאַן איז אַריין אין הויז און איידער ער האָט נאָך צייט געהאַט צו בעמערקען זיין פרוי׳ס צוטראָגענקייט, האָב איך זיך אַ שליידער געטאָן אין שאַפע, דאָס האָב איך, בכיון געטאָן כדי אָפּצוציהען זיין אויפמערקזאַמקייט פון דער פרוי. אין אַן׳אויגענבליק בין איך אַרויסגע־פאַלען פון מיין בעהעלטעניש, צו דער גרעסטער איבעראַשונג פון דעם מאַן.

— האָסטו פרובירט ענטלויפען?

— חלילה! דאָס װאָלט נישט גוט געװען. איך האָב געמוזט האָבען אַ געלעגענהייט צו רעדען צו איהם און איהם איבערצייגען, אַז איך בין אַ גנב, באַלד װי איך בין אַ פאַל געטון, האָט זיין פרוי און מיין געליבטע אַרויסגעלאָזט אַ מוראַדיגען קװיטש און פערװאָרפען דעם קאָפּ אויף חלש׳ען, אַ נס, װאָס זי האָט באמת נישט געחלשט, און גע־קענט אויסהערען, װאָס איך רעד צו איהם:

— איהר פערשטעהט, עס איז דאָס ערשטע מאָל װאָס איך ברעך זיך אַריין אין אַ פרעמד הויז... קיינמאָל פריהער האָב איך נישט געגנבעט... איך שװער אייך!... איך האָב אַ פרוי מיט קינדער, װעל־כע װאַרטען אויף מיר... לאָזט מיך געהן! גיט מיך נישט איבער אין די הענד פון דער פאָליציי!...

— און װאָס האָט זי געזאָגט?

— זי איז געװען פונקט אַזוי ערשטוינט װי דערשראָקען... זי האָט געקוקט אויף מיר און עפּעס געװאָלט זאָגען, אָבער איך האָב איהר געגעבען אַ צייכען, אַז זי זאָל שװייגען... זי האָט פערשטאַנען מיין פלאַן... דער מאַן איהרער האָט אָנגעהויבען בעגרייפען, אַז ער האָט צו טון מיט אַ גנב און אומרוהיג געקוקט אויף מיינע הענד און זעהענדיג אַז איך בין נישט בעװאָפענט, האָט ער אַ זאָג געטון צו זיין פרוי אַז זי זאָל רופען די פאָליציי...

װען די פרוי האָט מעכאַניש װי אונטער דער װירקונג פון היפּנאָז, גענומען דאָס טעלעפאָן־טרייבל אין האַנט, האָב איך מיט געבעטען אַ געשריי געטון צו איהר:

— אָ, טוט עס נישט, מאַדאַם! טוט עס נישט! איך שװער אייך, אַז עס איז מיין ערשטער פער־זוך צו גנבענען! מעהר װעל איך עס נישט טון!

— רוף די פאָליציי! — האָט דער מאַן געדונ־נערט — מען דאַרף די חברה אָנלערנען! זאָלען זיי װיסען װי זיך אַריינברעכען צו יענעם אין הויז אַריין!

— איך האָב זיך אַ װאָרף געטאָן צו דער פרוי נישט צו דערלאָזען, אַז זי זאָל טעלעפאָנירען, װי יעדער אַנשטענדיגער גנב, דאַרף עס טון. אָבער דער מאַן איז מיר פערלאָפען דעם װעג און מיך איינגעקלאַמערט אין זיינע שטאַרקע אָרעמס, אַז איך האָב זיך נישט געקענט אַ ריהר געבען...

— װען פאָליציי איז געקומען, האָבען זיי מיך אונטערזוכט פון קאָפּ ביז די פיס און דװקא גע־װאָלט אויסגעפינען װאו איך האָב מיינע גנבישע געצייג... דאָס האָט געקענט װאַרפען אַ חשד אויף מיר, אַז איך בין נישט קיין גנב, און באין־ברירה האָב איך זיך מודה געװען, אַז איך האָב געהאַט אַ מיטהעלפער, װעלכער האָט אויף מיר געװאַרט אין דרויסען און בעת איך האָב נישט געזעהען פאַר זיך קיין מעגליכקייט צו אַנטלויפען, האָב איך איהם אומבעמערקט אַרויסגעװאָרפען די גנבישע מכשירים...

— מיין געשיכטע האָט געקלונגען גאַנץ לאָגיש!

— האָט נייטען געלאַכט, — נאַטירליך האָט מען געװאָלט ביי מיר אַרויסקריגען װאָס און װער דער אַרויסהעלפער איז... און נאַטירליך האָב איך דער־צעהלט אַ מעשה, אַז איך האָב זיך צופעליג בעקאַנט מיט איהם, און װייס נאָר, אַז זיין ערשטער נאָמען איז געװען טשאַרלי... זאָלען זיי זוכען אַ טשאַרלי!..

נייטען איז שטיל געװאָרען, זיין פריינד האָט צוגערופען אַ טעקסי, װאו זיי האָבען זיך אַריינ־געזעצט, דער פריינד האָט איהם פלוצים אַ פרעג געטון:

— זאָג מיר, װעסטו זיך נאָך בעגעגענען מיט יענער פרוי?

נייטען האָט זיך פערטראַכט... דערנאָך אַ מור־מעל געטון:

— װער װייס... אָבער איך בענק נאָך איהר... אָבער װי עס זאָל נישט זיין, גיב מיר דיין האַנד און שװער מיר, אַז אַלץ, װאָס איך האָב דיר דער־צעהלט װעט פערבלייבען אַ סוד. מיין פרוי טאָר קיינמאָל נישט אויסגעפינען אַז עס איז נישט געװען קיין גנבה נאָר אַ ליבע...

דער פריינד האָט איהם פייערליך צוגעזאָגט.

סלאַנג=פילם=טעאַטער
„MIMOZA"
ul. Kilińskiego 178.
היינט און פאלגענדע טעג!
„נח׳ס תבה"
אין די הויפטראָלען: אין די הויפטראָלען:
GEORGE O'BRIEN
i DOLORES COSTELLO
אויסער׳ן פראָגראַם: רעוועלאַציע=קלאַנג=צוגאַבע.
נעכסטער פראָגראַם: „ריא ריטאַ" מיט Bebe Daniels
אָנהויב 5.30, 7.30 און 9.15, שבת, זונטאָג און יום-טוב 3.30 נ״מ

פּיאַנאָס, פּאַרטעפּיאַנעז
פידלען, ראַדיאָ׳ס, פּערקוסיע
צמבילינסטען אויף ראַטעס
CHODKOWSKI
Sienkiewicza 25, tel. 130-00.

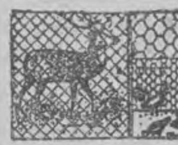
דראַט-צוימען
געפלאָכטענע, געוועבטע, געלעכערטע, ראַביץ-געוועבטע און אַלע מעטאַלן עמפפעהלט צו בילינע פרייזן
RUDOLF JUNG
Łódź, Wólczańska 151, telefon 128-97

קיני=טעאַטער
ZACHĘTA
26 זגערזשער 26
היינט און פאלגענדע טעג!
מעכטיגע דראַמע פון לעבען פון דער אַריסטאָקראַטיע און צירק-אַרטיסטען א.ג.
„דערנער=וועג פון גורל"
פילם פון פּרעכטיגען אינהאַלט און אויסשטאַטונג, האַלט דעם צושויער אין אומגעוועהנל. שפּאַנונג.
אין די הויפּט-ראָלען: אין די הויפּט-ראָלען:
Erna Morena i Paweł Richter
נעכסטער פּראָגראַם: „דער, וועלכער פּערגיפטעט"
פערשטאַרקטער אָרקעסטער אונטער לייטונג פון ה׳ סטעפּאַנסקי.
אָנהויב פון די סעאַנסען: אין גאַנ. טעג 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג.
שבת, זונטאָג און יום-טוב — 12 אַ זייגער בייטאָג.
דער זאַל איז גוט בעהייצט.

בעקאַנטמאַכונג
דערמיט מאַך איך בעקאַנט מיינער נ׳ קונדשאַפט, אַז צוליב דער בעקוועמ-ליכקייט האָב איך געעפענט אַן אָפּטיילונג פון מיין לאַנג-עגזיסטירענד
ב׳טשר׳פטן=ב׳ורא פל. וואָלנאָשטשי 3
(פּאַרטער, רעכטס)
וואו עס ווערען פּינקטליך און געוויסענהאַפט ערלעדיגט אַלע אַרט ביטעס אין פערשידענע אויסענדעס, ווי אויך קלאַוולעס, זאַבעזפיטשעניעס, אַדוואָלאַניעס אויף פּאָראַטעק דאַכאַדאַווי, אויסקויף פון פּאַטענטען.
בעמערקונג: פערשידענע עצות וועגען פּאַדאַטקאָווע ספּראַוועס ווי אויך אַנדערע פּראַגען ווערען ערטיילט דורך אַ ספּעציעלען גוט בעקאַנטען יוריסט.
מיט אַכטונג
Sz. Hochberg, Pl. Wolności 3, tel. 216-58

ווענעריש קירורגישע קליניק
„SANATO"
אגראַדאָוואַ 10, טעל. 213-57
1-טע און 2-טע קלאַס
ערצטליכע אויפזיכט איבער דער מוטער און קינד
פרייזען פון געבורט
אין 2-טע קלאַס צוזאַמען מיט פערהיטונגס-מיטלען
200 זל.
כירורגישע אָפּטיילונג פון ד״ר מעד. ם. קאַנטאָר
עמפפאַנגס-שטה׳ן פון 1 ביז 2 נאָכמיטאָג.

לעטשניצע זגערזשער 17
טעלעפ. 116-33
ד״ר גאָלדשטייז-פּאָלאַק אויגען-קראַנקה. 1—2 נאָכמ.
ד״ר יוסמאַן נערווען-קראַנקהייטען 12—2 נאָכמ.
ד״ר מ. קאַנטאָר כירורג 4½—5½, יו״ט 1—2
ד״ר פּאַפּיערני סקושער און פרויען-קראַנקה. 11½—1 נאָכמ.
ד״ר ראַקאָווסקי אויערן, נאָז-און האַלז-קראַנקה. 10½—11½, 2—3 און 6—7 נאָכמ.
ד״ר ראָזענצווייג קינדער-דאָקטאָר 11—12, 4—5 נ״מ
ד״ר רוזשאַנער מעגער. און הויט-קראַנקה, 1—2 נאָכמ.
ד״ר מיינבערג אינערל. קראַנקה, 1—2, 6—7 נאָכמ.
א. גראַדזענשטיק צאָהן-אַרצט 3—7 נאָכמ.
ד״ר סטופעל רענטגען-קאַבינעט 12—2, 4—6 נאָכמ.
חשמלאישע קאַבינעט טעגליך 1-2 נ״מ

זיכערע הילף און א רפואה
אהן א אפּעראַציע, אָן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיפטונג פאר קראַנקע אויף קילעס פאר מענער ווייבער און קינדער. פערשידענע קאַליקעס אין גוף פאר הויקערס אין פיס.

פערלאַזט אייך נישט, ווייל דער הינקעל-בראָך ווערט גרויס אַזוי ווי אַ מענשען-קאָפּ, אַדער אַזוי ווי אַ טאַפּער-קאָן און עס פאַלט אַריין אין דעם מוס און דער קראַנקער איז אין אַ גרויסער סכנה דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ער בראָנדיג און שטערבליך. ספּעציעל גומענע היילבאַנדאַזשען אויסגעצייכענט גוט דורך גרויסע פּראַקטיק מיט מיינע בעהאַנדלונג. און פון דימטשען פּראָפעסאָר-דאָקטאָר בראָכו ראַטונג בעזונדער זיכער דעם שוערסטען און געפעהרליכסטען

בראָך. אויך פאר הויקערס לעמגנגען מיט הייל-גאַרטעלען און אַפּאַראַטען פאר פערקרומטע פיס און פּלאַטע-פיס ספּעציעלע אַמגלאַגען אין די שיך. קינסטליכע גומענע פיס און הענט, גומענע זאָקען פאר די גרעסטע קראַנקע אָדערן.
עמפפאַנגט פון 9 ביז 1 מיטאָג און פון 3 ביז 7 אין אָוענד.
אָרטאָפּעדישע אַנשטאַלט
Specialist J. RAPAPORT Ortoped von Lemberg
Łódź, WÓLCZAŃSKA 10, tel. 221-77, front, parter.
בעמערקונג: דאָס ווערענליכע ערשיינען פון די קראַנקע איז אָנגעבעטען נויטיגט היילמיטלען האָבען אויסגעצייכענט פאָלגענדע אוניווערזיטעטס-פּראָפעסאָרען: פּראָפ. ד״ר באַראַנטש, פּראָפ. ד״ר י. מאַרישלער, פּראָפ. ד״ר בר. קיעלאַנאָווסקי און אַנדערע. מיר נעהמען אויך אָן פערזיכערטע פון דער קראַנקען-קאַסע

דאַנקזאַגונג.
האָב געגעהרטען ה׳ ד״ר. י. ראַפּאַפּאָרט, ספּעצ. פאר בראָך-ליידענדע אין לאָדז, וואָלטשאַנסקאַ 29, פּראָגאַ 2, שטאָק, פאר דער גיבער אינטערעסאַנלאָזער הילף און ראַטען מיך דעם ערשטען טאָג ראש השנה פון דעם שרעקען און פאר מיין לעבען געפּעהר-ליכען בראָך, פאר דעם היטענישאַפּטליכען אַנגלעגען מיר דעם באַנדאַזש פון זייז מעמפּערטע שטעק איך אויף דעם וועג העראַנליך און עמפּפעהל איהם דאַהרוך פאר אַלע בראָך-ליידענדע
Dr. M. Minzer, N. lekarz kolejowy K. Chorych.

I. BLEICHFELD
R. Torończyk-Bleichfeldowa
Lekarze-Dentyści
Cegielniana 46, tel. 132-88. Przyjmują: 10-2 i 4-7

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאָקטוירים=ספּעציאַליסטען
זאַוואַדזקאַ 1.
נאָר פאר ווענערישע הויט-קראַנקה. און מענער-שוועכע אַנאַליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפילים און טריפּער. קאַנסיליומס מיט ספּעציאַליסטען פון אורא-לאָגישע און נערוועז-קראַנקהייטען. קוואַרץ=לאַמפּ. עלעקטרישער הייל=קאַבינעט קאָסמעטיק.
— — טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אָווענד. — —
פון 11 ביז 12 פיר טאָג און פון 2 ביז 3 נאָכמ. נעמט-אָן אַ פרוי-דאָקטאָר נור קינדער און פרויען
זונטאָג פון 9 פריה ביז 2 נאָכמיטאָג.
— בעזונדערע וואַרטע-צימער פאַר פרויען. —
וויזיט 3 זל.

לאַנגיעריגער געריכטס-סעקרעטאַר
ערטיילט און ערלעדיגט אַלערליי
ביטעס, אנקלאַגעס און קלאַוזולעס
ספּעציאַליסט אין מיליטער=ענינים.
ב. מאָז, פּיעטריקאָווער 10

PROSZEK OD BÓLU GŁOWY DLA DOROSŁYCH
„KOWALSKINA"
USUWA NAJSILNIEJSZE BÓLE GŁOWY
A.K.
FABRYKA CHEMICZNO-FARMACEUTYCZNA „AP. KOWALSKI" WARSZAWA.

Dr. med. NIEWIAŻSKI
ספּעציאַליסט פאר סיפיליס, טריפּער און הויט-קראַנקהייטען, בעהאַנדלונג פון מענער-שוועכע
אנדזשעיאַ 5, טעל. 159-40
נעמט אָן פון 8—11 און פון 5—9 אָ.
זונטאָג און יום-טוב פון 9—1 פאַרמ.
בעזונדערער וואַרטע-זאַל פאר פרויען.

א לירע-פּעלץ
געלעגענהייטליך צו פערקויפען.
אַדרעס צו ערפאַהרען אין אַדמיניסטראַציע פון דער צייטונג. 9767

הלא חכמה תקרא ותבונה תתן קולה
אם תקח אמרי ומצותי תצפן אתך
אז תשכן בטח ושענן כי הלך בתום
ילך בטח ומעקש דרכיו יודע
אוכער דעם וועלט נאָר קומען אין בירא
פון ד. מאַנעלאַ
וואָס איז איבערגעטראַגען געוואָרען פון צווייטען הויף אויפ׳ן ערשטען הויף
פּיעטריקאָווער 17, לינקע אָפיצינע פּאַרטער, טעל. 124-95
וואו ס׳ווערט ווייטער ערלעדיגט פּינקטליך און געוויסענהאַפט געשריבען אַ לערליי ביטעס: ציווילנע, קאַרנע, האַנדלאָווע, אַפּעלאַציעס, אַדוואָלאַניעס, קלויזולעס, זאַבעזפּיעטשעניעס אויף אַלע שטעט אין פּוילען, וועגען דירות אין אויסלאַנד ראַזעמטשע, ווי אויך איבער-זעצונגען אין אַלע שפּראַכען.
בעמ.: קלויזולעס און זאַבעזפּיעטשעניעס ווערען פון מיר ערלעדיגט במשך פון 24 שעה
מיט אַכטונג ד. מאַנעלאַ.
פּיעטריקאָווער 17, 1-טער הויף

Dr. med. M. LERNER
ספּעציאַליסט פאר קינדער-קראַנקהייטען
זאַכאַדניאַ 64, טעל. 113-09
נעהמט אָן פון 3 ביז 5 נאָכמיטאָג.

2 זוניגע צימערן
און אַ קאָרידאָר, פראָנט הויכער פּאַרטער איז צו פאַרגעבען איבערצונעמען.
צו ערפאַהרען
זשעראָמסקאַ 15
ביים וועכטער. 1976

Dr. med. H. Krauskopf
אַקושעריע= און פרויען=קראַנקהייטען
זגיערזשער 16, טעל. 113-47
נעהמט אָן פון 4—7 אָוענד.

א מעקלער
פון וווינונגען און פון געוועלבער וואוינט אין באַלוט, קרוטקאַ גאַס 13 פראָנט, 1-טער שטאָק וו. 4
פּיטלאָוויטש.

Dr. H. HALTRECHT
ספּעצ.-אַרצט פאר הויט און געשלעכטס-קראַנק.
נעמט אָן פון 8 ביז 9 פריה פון 12—3 נאָכמיטאָג און פון 8 ביז 9 אָוענד.
פּיעטריקאָווער 10
פאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען.

DR. MED. L. Pikielny
אוראָלאָג
ספּעציאַל-אַרצט פאר נירן, בלאָז און אורין-קראַנקה.
NAWROT 8, tel. 2,19-90
נעמט אָן פון 12—1 און פון 4—7 אָוענד.

אינטעליגענטע און ענערגישע
לובנעלייט
קאָנען בעקומען אַ גוטע בעשעפטיגונג, צו ערפאַהרען: פּיעטריקאָווער 31 ביים רעכטס - פּובליציסט י. אינפעלד, טעגליך פון 3 ביז 8 אָוועגד.

לעטשניצע פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען
און דענטיסטישער קאַבינעט.
וושעלזשנער 11, טעלעפאָן 3763
אָפען פון 9 פריה ביז 7 אָוענד.

ד״ר אימיך נאָז, האַלז, אויערן קר.	4½—5½
ד״ר קערשנער קינדער-קראַנקה.	4½-5 11-9
ד״ר שיפמאַן אינערליכע קראַנקהייטען	12—2
ד״ר ביבערגאַל הויט און ווענער.-קר.	12½—11½
ד״ר שמירנעלד נערווען און גייסטיגע קר.	1—2
ד״ר נאָלדבלאַט אויגען-קראַנקה.	1½—12½
ד״ר חיים כירורגישע קראַנקהייטען	2—5
ד״ר שמערלאָווסקי פרויען-און געבורט-הילף	4½—5½

רענטגען-שטראַלען. שפּראַך-שטערונגען די שטאַמלען א. פאַקען-שטאַמלען, קינסטליכע בערג-זון-בעשטראַל. אינ-הי באַנדען, מאַסאַזשען, עלעקטריזאַציע, אָפּעראַצ. אויך ד״ר פאַנג וויזיטען און שטאָט. אין לאַבאָראַטאָריום ווערען געמאַכט אַלע אַרט אַנאַליזען, אויך פון אורין און בלוט
אימפונגען געגען שקאַרלאַטין.
ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געוואָרען
א רענטגען=אינסטיטוט.
ד״ר לאָזשינסקי-סמאַראַפּאַלסקאַ
צאָהן-אַרצט 10—1, 3—6
קינסטליכע ציינער, קראָנען, פּלאָמבען א.א.וו.
די לעטשניצע איז טעטיג אויך זונטאָג

Dr. ADAM GROSGLIK
Al. Kościuszki 27
tel. 151-78
צוריקגעקעהרט
הויט און ווענערישע קראַנקה רענטגען און ליכטהיילאַנשטאַלט.
נעמט אָן פון 4—7 אָוענד.

Dr. med. W. Eychner
גינעקאָלאָג-אַקושער
זגערזשער 11
טעלעפאָן 134—72
נעמט אָן פון 2—3 נאָכמ. און פון 7½—9 אָוענד.

Dr. Z. Rakowski
ספּ. פאר אויערן, נאָז-, האַלז- און לונגען-קראַנקה
9 קאָנסטאַנטינער 9, טעלעפאָן 127-81.
אַרעבשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אָן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 10—11 און פון 2—5.

אַבאָנעמענטס-פּרייז: אין לאָדז — 5 זל. אַ חודש מיט צוטראָגען אַ היים; אויף דער פּראָווינץ 6 זל. אַ חודש; אין אויסלאַנד — 8 זל.

אַנאָנסען-פּרייז: פאר׳ן טעקסט—18 גר. פרייטאָג און ערב יו״ט—24 גר. אין גאַנצן טעקסט—40, 60; נאָכ׳ן טעקסט—12, 18; פאר די אין טעקסט ... 8, 4; מעלדונגען—10 גר. אַ וואָרט

פאר׳ן אינהאַלט און טערמינען פון די אַנאָנסען איז די רעדאַקציע ניט פעראַנטוואָרטליך. די אַדמיניסטראַציע איז אָפען בייטאָג און ביינאַכט.

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Braustowski i D. Zilberberg. Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman
Składami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 28.